

## ΤΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Ἡ Σαμαρίνα, κωμόπολη τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, βρίσκεται πενήντα χιλιόμετρα περίπου δυτικά τῆς ὁμώνυμης πρωτεύουσας τοῦ νομοῦ. Χτισμένη στους πρόποδες τοῦ Σμόλικα καὶ σὲ ὑψόμετρο 1.650 μέτρων δὲν ἔχει μόνιμο πληθυσμὸ ἐξαιτίας τοῦ κλίματός της. Τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ παλιότερα, μόνο πού τότε—πρὶν τριάντα-σαράντα χρόνια — ἄρκετὲς οἰκογένειες περνοῦσαν καὶ τὸ χειμῶνα τους στὸ χωριό.

Βασικὴ ἀπασχόληση τῶν κατοίκων ἦταν καὶ εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Ἀπὸ τὸ Μάιο ὡς τὸν Ὀκτώβριο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνεβαίνουν μὲ τὰ κοπάδια τους στὸ χωριό, ἐνῶ τὸ χειμῶνα κατεβαίνουν στὴ Θεσσαλία καὶ τὰ πεδινὰ τῆς Μακεδονίας. Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν κτηνοτροφία, οἱ Σαμαριναῖοι ἀσχολήθηκαν μὲ ἄρκετὴ μάλιστα ἐπιτυχία καὶ μὲ τὸ ἐμπόριο. Οἱ ἔμποροι ὀργανωμένοι σὲ караβάνια πού συχνὰ ἔφταναν τὰ 100-200 ζῶα, ταξίδευαν σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χῶρες τῆς κεντρικῆς καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα πού ἀσκοῦσαν οἱ Σαμαριναῖοι διαφωτιστικὴ εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ Χρ. Ἐνισλειδῆ<sup>1</sup> ὅτι «οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνης ἐφημίζοντο παλαιότερον διὰ τὴν ἐπιτηδειότητά των εἰς τὴν κατασκευὴν μαχαιρῶν. Ἦσαν ἄριστοι μαχαιροποιοί. Περίφημα ἦσαν τὰ γιαταγάνια τῆς Σαμαρίνης».

Τὸ χωριό, ὅπως ἐμφανίζεται σήμερα, προέρχεται ἀπὸ συνοικισμό 3-4 χωριῶν πού βρίσκονταν περιφερικὰ τοῦ σημερινοῦ. Σὲ χάρτη τοῦ 1560 ἀναφέρεται σὰν Santa Marina de Praetoria<sup>2</sup>. Οἱ A. J. B. Wace καὶ M. S. Thompson<sup>3</sup> δίνουν τὴν πληροφορία, πού τὴ βασίζουν στὴν προφορικὴ τοπικὴ παράδοση, ὅτι τὸ χωριὸ χτίστηκε τὸ 15 ἢ 16 αἰώνα. Οἱ περιηγητὲς Leake καὶ Rouqueville ἀναφέρουν ὅτι τὸ 18 αἰ. ἡ Σαμαρίνα ἄκμαζε καὶ εἶχαν χτιστεῖ οἱ ἐκκλησίαις της.

Ἐχθρικὲς ἐπαφὲς μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς εἶχαν οἱ Σαμαριναῖοι ἤδη ἀπὸ τὸ

1. Χ ρ. Ἐ ν ι σ λ ε ἰ δ ῆ, Ἡ Πίνδος καὶ τὰ χωριά της Σπῆλαιον-Γρεβενά-Σαμαρίνα, Ἀθήναι 1951, σ. 93.

2. Γιά περισσότερες πληροφορίες βλ. Θ. Κ. Σ α ρ ἄ ν τ η, Ἡ Δυτικὴ Μακεδονία εἰς τοὺς χάρτας ἀπὸ τοῦ ΙΕ'-ΙΗ' αἰῶνος («Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας»), Κοζάνη 1961, 11, σ. 29).

3. A. J. B. W a c e - M. S. T h o m p s o n, The Nomads of the Balkans, London 1914, σ. 144 κ.έ.

18-19 αϊ.: τότε ἀναδείχτηκε ἥρωας ὁ Γιανί al Preftu (Γιάννης Πρίφτης) «ὁ Γιάννης τοῦ παπᾶ». Τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλλη πασᾶ καὶ παρόλο πού αὐτὸς τοὺς φερόταν ἀρκετὰ καλά, οἱ Σαμαριναῖοι σὲ κάθε εὐκαιρία ξεσηκώνονταν γιὰ νὰ ἀποχτήσουν τὴν ἐλευθερία τους καὶ ἔπαιρναν μέρος σὲ ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς περιοχῆς τους.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Μοσχόπολης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ Σαμαριναῖοι (γύρω στὶς 15.000 ψυχές τότε) ἄρχισαν νὰ μεταναστεύουν. Ἔτσι πολλοὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴ Σιάτιστα· ἄλλοι — 150-200 οἰκογένειες — στὴ Νάουσα, ὅπου καὶ ξέχασαν τὴ γλώσσα τους. Μερικοὶ κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν Κατερίνη καὶ τὰ Πιέρια, ὅπου ἀναμείχτηκαν μὲ τοὺς ἐκεῖ Ἀβδελιώτες καὶ Περιβολιώτες. Παρόλα αὐτὰ τὸ 1877 τὸ χωριὸ ἔχει 200 σπίτια καὶ τὰ γιδοπρόβατά του ξεπερνοῦν τὶς 80.000.

Γειτονικὰ πρὸς τὴ Σαμαρίνα χωριά εἶναι ἡ Σμίξη (Zmíxe), οἱ Φιλίππαιοι (Fílkli), καὶ τὸ Δοτσικὸ (Dúska) τοῦ νομοῦ Γρεβενῶν, ὁ Πεντάλοφος (Žuráne), ὁ Βυθὸς (Dol) τοῦ νομοῦ Κοζάνης, τὸ Ἑπταχώρι (Brúbisca) καὶ ἡ Ζουζουλη (Žúžule) τοῦ νομοῦ Καστοριάς, τὸ Δίστρατο (Briáza), τὰ Ἄρματα (Armata), ἡ Ἁγία Παρασκευὴ Κονίτσης (Kirásuna) καὶ ἡ Φούρκα (Fúrka) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (βλ. χάρτη 1 καὶ 2).

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Σαμαρίνα γνωρίζει καινούργια ἄνθηση καθὼς χτίζονται συνεχῶς καινούργια σπίτια καὶ ἀναπτύσσεται τουριστικά. Σ' αὐτὸ συμβάλλουν καὶ οἱ σύλλογοι Σαμαριναίων ὅλης τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ συλλογὴ καὶ μελέτη τῶν τοπωνυμίων τῆς Σαμαρίνας παρουσιάζει ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον ἀπ' τὴ μιὰ μεριά γιὰ τὴν ἰδιομορφία ὡς πρὸς τὴν προέλευση καὶ τὸ σχηματισμὸ τους καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ τὸ ποικιλόμορφο γλωσσικὸ ὕλικὸ πὸ προσφέρουν.

Τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ αὐτῆς τῆς ἐργασίας συγκεντρώθηκε μετὰ ἀπὸ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ γέρους κατὰ προτίμηση Σαμαριναίους καὶ κυρίως κτηνοτρόφους. Οἱ κυριότεροι πληροφορητές, τοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω, ἦταν οἱ Ἰωάννης Πάσχος, κτηνοτρόφος, Δημήτριος Ντίνας, ἀγωγιάτης, Δημήτριος Μόκας, ξυλουργός, κ.ἄ.

Ἐπὶ μιὰ πρώτη θεώρηση φαίνεται ὅτι τὰ παρακάτω τοπωνύμια συντάσσονται μὲ μιὰ ἀπὸ τὶς προθέσεις Ia «σὲ εἰς»<sup>1</sup> ἢ tu «σέ, μέσα σέ»<sup>2</sup>. Σὲ σύνολο 280 τοπωνυμίων τὰ 253 συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση Ia, ἐνῶ μόνο 24 μὲ τὴν πρόθεση tu. Ἐπὶ τὴ συγκριτικὴ ἐξέταση τῶν δυὸ αὐτῶν ομάδων το-

1. T a c h e P a p a h a d z i, Dicționarul dialectului aromân, București<sup>2</sup>, 1974: La Ilac-ad (Γιὰ τὸ Ilac βλ. Ἐρρ. Σκᾶσση, Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς Γλώσσας, Ἀθῆναι 1969, σ. 188. Γιὰ τὸ ad ὁ.π., σ. 364).

2. T. P a p a h a d z i, ὁ.π. :tut<ru<λατ. intro, βλ. καὶ Ἐρρ. Σκᾶσση, ὁ.π., σ. 370.

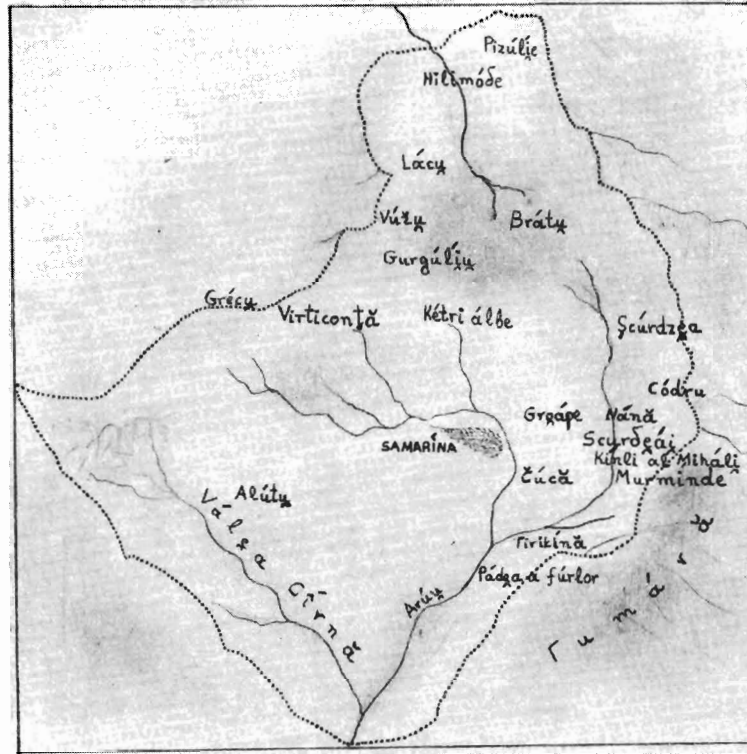
πωνυμίων γίνεται φανερό ὅτι τὰ τοπωνύμια ποὺ συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση *la*, δηλώνουν στὴν πλειονότητά τους μιὰ τοποθεσία ἀνοιχτὴ ὅσο ἀφορᾷ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους ἢ μεγάλη σχετικά σὲ ἔκταση: π.χ. *la Kã-rãúilea al Kundudímu* «στὸ καραούλι τοῦ Κοντοδήμου», *la Pádea a Fúrlor* «στὴν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν». Ἀντίθετα αὐτὰ ποὺ συντάσσονται μὲ τὴν πρό-



Χάρτης 1. Βλαχόφωνες περιοχὲς τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας

θεση *tu*, δηλώνουν εἴτε τοποθεσία κλειστὴ, π.χ. *tu Gúne* «στὶς τρύπες», *tu Groápe* «στὶς γούρνες», *tu Filikie* «στὴ φυλακὴ», εἴτε τοποθεσία μικρὴ σὲ ἔκταση ἢ ἀκόμα συγκεκριμένο σημεῖο μέσα σὲ μιὰ εὐρύτερη τοποθεσία: π.χ. *tu Báltã* «στὴ μπάρα», *tu Galbãdzã* «στὴν εὐλογία», *tu Skutídea di la Kínli al Míhãli* «στὸ σκοτάδι τῶν πεύκων τοῦ Μιχάλη». Ἐνα ἀξιοπερίεργο φαινόμενο παρατηρεῖται στὴ χρήση τῶν προθέσεων *tu* καὶ *la* μὲ τὰ τοπωνύμια *Gúna* «τρύπα» καὶ *Groápa* «γούρνα». Ὄταν οἱ λέξεις αὐτὲς βρίσκονται στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ, συντάσσονται μὲ τὴν πρόθεση *la*: *la Groápa ku Ştrigóni* «στὴ γούρνα μὲ τοὺς ἑλεβόρους καὶ *la Gúna a Lúrlui* «στὴν τρύπα τοῦ λύκου». Ὄταν ὁμως βρίσκονται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, συντάσσονται

μέ την πρόθεση tu: tu Groápe «στις γοῦρνες», tu Groápile di la Láku «στις γοῦρνες τοῦ λάκου» καὶ tu Gúvile di Škúrdžea «στις τρύπες τῆς Škúrdžea». Τέλος τρία τοπωνύμια δὲν συντάσσονται μὲ καμιὰ πρόθεση ἀλλὰ ἀναφέρονται ἀπόλυτα. Αὐτὰ εἶναι: τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, Samarína, τὸ ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.) καὶ τὸ τοπωνύμιο Škurdžea. Τὸ τοπω-



Χάρτης 2. Λεπτομέρεια τοῦ χάρτη 1 σὲ μεγέθυνση

νύμιο αὐτὸ παρουσιάζει καὶ ἄλλες ιδιοτυπίες ποὺ τὶς ἀναφέρουμε παρακάτω. Οἱ ιδιοτυπίες αὐτὲς ποὺ στὸ σύνολό τους ταυτίζονται μὲ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο ἄλλων χωριῶν, ἐπιτρέπουν τὴν ὑπόθεση ὅτι τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας αὐτῆς εἶναι τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριά ποὺ συνοικίστηκαν γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ, ἂν συνδιαστεί καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖ τοποθετεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ χωριά αὐτά.

Οἱ λέξεις ποὺ συνθέτουν τὰ τοπωνύμια ὡς πρὸς τὴν προέλευσή τους εἶναι: λατινικὲς 58 (35%), ἑλληνικὲς 45 (27,5%), τουρκικὲς 19 (11,5%), σλαβικὲς 7 (4%), ἀλβανικὲς 5 (3,5%), καὶ βουλγαρικὲς 2 (1,5%), ἐνῶ ἀγνοοῦ-

με τὴν προέλευση 27 (17,5%) λέξεων. Τὰ παραπάνω ποσοστὰ δείχνουν ὅτι οἱ σχέσεις τῶν Σαμαριναίων ἦταν πιὸ στενές με τὸν ἑλληνόφωνο παρὰ με τοὺς ἄλλους γειτονικοὺς πληθυσμούς. Οἱ περισσότερες ἐξάλλου τουρκικὲς λέξεις πέρασαν στὰ βλάχικα μέσω τῆς ἑλληνικῆς, ὅπως δείχνει ἡ γλωσσικὴ τους μορφή: π.χ. *Dirvéne* <ντερβένι, ὅπως *Skutíde* <σκοτάδι, γιατί τὰ οὐδέτερα ἑλληνικὰ οὐσιαστικά σὲ -ι μᾶς δίνουν βλάχικα οὐσιαστικά σὲ -ε (βλ. καὶ παρακάτω).

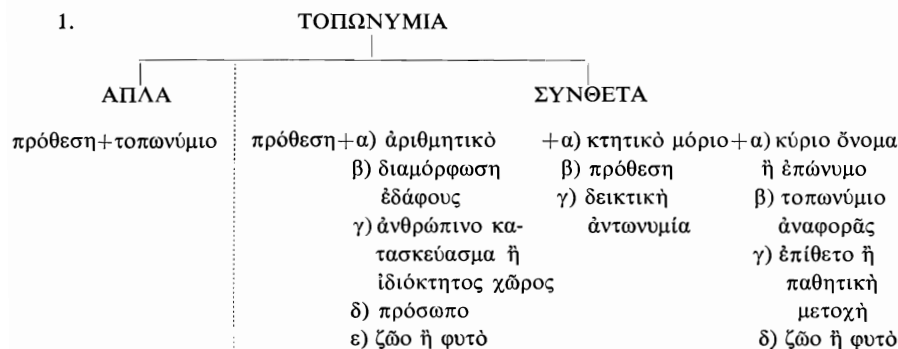
Σχετικὰ με τὴ χρήση τοῦ ἄρθρου στὰ τοπωνύμια, παρατηροῦμε τὰ ἐξῆς: Τὰ ἀπλὰ τοπωνύμια (βλ. παρακάτω σχετικὴ διάκριση σὲ ἀπλὰ καὶ σύνθετα τοπωνύμια) δὲν παίρνουν ἄρθρο: π.χ. *la Ćirézu* «στὴν κερασιά», *tu Gúve* «στὶς τρύπες». Ἀντίθετα τὰ σύνθετα ἐμφανίζονται πάντα με ἄρθρο στὸ πρῶτο τους μέρος: π.χ. *la Ćirézo al Thóma* «στὴν κερασιά τοῦ Θώμα», *tu Gúvile dit Mučeli* «στὶς τρύπες τῆς λούτσας». Ἐξαίρεση καὶ ἐδῶ ἀποτελεῖ τὸ τοπωνύμιο *Škúrdžea*, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται πάντα με ἄρθρο καὶ χωρὶς πρόθεση, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, *Samarína*.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στοιχείων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται, μπορούμε νὰ διακρίνουμε τὰ τοπωνύμια σὲ ἀπλὰ καὶ σύνθετα<sup>1</sup>. Τὰ ἀπλὰ ἀποτελοῦνται μόνο ἀπὸ τὴν πρόθεση (*la* ἢ *tu*) καὶ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας, π.χ. *la Dirvéne* «στὸ δερβένι», *tu Gúve* «στὶς τρύπες».

Στὰ σύνθετα διακρίνουμε τριμερῆ δομὴ: Στὸ πρῶτο μέρος συναντοῦμε ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω στοιχεῖα:

α) ἀριθμητικὸ (*dáua*, *tréi*) π.χ. *la Doále Kétrí* «στὶς δυὸ πέτρες», *la Tréile Sinurómate* «στὰ τρία σύνορα».

β) διαμόρφωση ἐδάφους (*ára*, *aúmbra*, *báltă*, *čóru*, *čúmă*, *groápă*, *gurgúliu*, *gúvă*, *kängeále*, *keátră*, *lákú*, *límne*, *lóku*, *mučéli*, *putămie*, *skutíde*, *túmba*, *țără*, *vále*, *varkó*) π.χ. *la Gúva a Lúplui* «στὴν τρύπα τοῦ λύκου», *la Känge-álile di la Gréklo* «στὰ καγκέλια τοῦ Γκρέκου» (Ἑλληνα).



γ) ανθρώπινο κατασκεύασμα ή ιδιόκτητος χώρος (ágiri, alóne, amirí-dzu, číire, drištéli, fintí'na, háire, ikoäna, káliva, kãšeäre, kúlã, lanãrã, limere, másu, mnímã, moãrã, páde, prióne, rúnge, šóputu, šuputíku), π.χ. la Rúngea, al Vurluγiáni «στη γέφυρα του Τρελογιάννη», l' Alónea al Náki al Pála «στο άλώνι του Νάκη Πάλα».

δ) πρόσωπο (Arbinéši, moaše, řal-Vasíli), π.χ. la Moaše a l' Giákã «στη γριά του Γιακά», l' Arbinéšli di la Pádea a Fúrlor «στούς Άρβανίτες της πεδιάδας των κλεφτών».

ε) ζωο ή φυτό (čirésu, džuneápine, fágú, kãpsálã, kínu, kýturi, lúpu, núku, rúnú, sfindánu), π.χ. la Čiréslo al Thóma «στην κερασιά του Θόμα», la Sfindánlo di la Brátu «στο σφεντάμι στο έλατο».

Τò δεύτερο μέρος χρησιμεύει στη σύνδεση των δυο άλλων μερών και αποτελείται από ένα από τã παρακάτω στοιχεία:

α) κτητικό μόριο (a (l), ali «του, της») π.χ. la Keátra a řáplui «στην πέτρα του τράγου», la Kúla al Hadžibíra «στον πύργο του Χατζημπύρου», la Číire a ali Mále «στο τσαϊρι της Mále».

β) πρόθεση (di (t), di la, la «από, από, σέ»), π.χ. la Kãšeára di Škúrdžea «στο τυροκομείο της Škúrdžea», l' Arbinéšli di Amiré «στούς Άρβανίτες απ' τη βοσκή», tu Groápile di la Láku «στις γούρνες στο λάκο», la Šóputlo la Gudrumítã «στη βρύση στη Gudrumítã».

γ) δεικτική αντωνυμία (ařelu (ařeo), ařea «αυτός, αυτή» <λατ. ecce\* illus>, π.χ. la Gurgúilo ařélu Áblo «στην άσπρη στρογγυλή πέτρα», la Fáglo ařeo Grósló «στη χοντρή δξυά», la Pádea ařea mšáta «στην όμορφη πεδιάδα». Σ' αυτή την περίπτωση και τò δεύτερο μέρος είναι έναρθρο.

Τò τρίτο μέρος αποτελείται από ένα από τã παρακάτω στοιχεία:

α) κύριο όνομα ή επώνυμο π.χ. la Mníma al Nikulí «στο μνήμα του Νικολή», la Káliva al Kulúšiu al Hróna «στην καλύβα του Νίκου Χρόνα».

β) τοπωνύμιο αναφοράς (βλ. πιο κάτω) π.χ. la Keátra aspártã di la Čiúkã «στη χαλασμένη πέτρα της Čiúka», la Kãngeálile di la Gréklo «στα καγκέλια στο Γκρέκο (Έλληνα)». Στις περιπτώσεις αυτές και τò πρώτο μέρος μπορεί να είναι περιφραστικό: π.χ. la Ke á t r a M b r o á s t ã di la Gréklo «στην όρθια πέτρα στο Γρέκο (Έλληνα)».

γ) επίθετο ή παθητική μετοχή (álbu, aróše, groása, kírna, láiu, lãrgã, mbroásta, mšáta, neágãre, sfírlíčiu, spindzurátã, trãptu, vãkfeáskã, vinitu), π.χ. la pádea ařea mšáta «στην όμορφη πεδιάδα», la lóklo ařeo trãptlo «στον τραβηγμένο τόπο».

δ) ζωο ή φυτό (kálí, lúpu, řápu, brátu, nãnã, skíni, řtrigóni, vúžu), π.χ. la máslo di la nãnã «στο γρέκι της νάνας», la pádea a káilor «στην πεδιάδα των άλόγων».

Ό ρόλος μερικών τοπωνυμίων δεν περιορίζεται μόνο στη δήλωση του

ὀνόματος μιᾶς τοποθεσίας. Τὰ τοπωνύμια αὐτά, εἴτε ἐπειδὴ δηλώνουν τοποθεσίες μεγάλες σὲ ἔκταση (Gréku), εἴτε τοποθεσίες πού κατέχουν κεντρικὴ θέση σὲ μιὰ εὐρύτερη περιοχή (škúrdžea), λειτουργοῦν σὰν «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Τοπωνύμια δηλ. πού τὰ συναντοῦμε περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορά (gúve, kǎšeáre, kétrí, šóputu) γιὰ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τὰ ὁμώνυμά τους, προσδιορίζονται ἀπὸ ἄλλα πού καὶ μοναδικὰ εἶναι καὶ ταυτόχρονα γνωστὰ στὸν πολὺ κόσμο. Τὰ σημαντικότερα ἀπὸ τὰ «τοπωνύμια ἀναφορᾶς» εἶναι: Gréku (kǎšeáre, kǎngeále, keátrǎ mbroástǎ, limére, šóputu), Skúrdžea (gúve, kǎšeáre, kétrí álbe, túmba), Girikínǎ (kǎpsálǎ, kúřuri, láku), Láku (groáre, limére, limne), Amiré (arbinéři, mučéli), Čiúkǎ (Keátrǎ, keátrǎ aspártǎ), Vúžu (báltǎ, kǎšeáre). Τὰ τοπωνύμια πού βρίσκονται στὶς παρενθέσεις προσδιορίζονται ἀπὸ αὐτὰ πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ αὐτὲς καὶ πού τὰ ὀνομάσαμε «τοπωνύμια ἀναφορᾶς». Ἰδιοτυπία παρουσιάζει τὸ τοπωνύμιο laku, τὸ ὁποῖο συναντιέται σὰν τοπωνύμιο ἀναφορᾶς, σὰν ἀπλὸ τοπωνύμιο, σὰν σύνθετο τοπωνύμιο καὶ σὰν τοπωνύμιο προσδιοριζόμενο ἀπὸ ἄλλο τοπωνύμιο ἀναφορᾶς (βλ. παραπάνω, καθὼς καὶ στὸ λῆμα láku).

Στὰ τοπωνύμια ἀναφορᾶς δὲ συγκαταλέγεται τὸ ὄνομα τοῦ παλιοῦ χωριοῦ Hilimóde (βλ. λ.), ἂν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ τοπωνύμια βρίσκονται στὸ χῶρο πού καταλάμβανε τὸ παλιὸ αὐτὸ χωριό. Τὸ Hilimóde σήμερα χρησιμοποιεῖται μόνον σὰν ἀπλὸ τοπωνύμιο. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα δυὸ τοπωνύμια ἴδια καὶ στὰ δυὸ χωριά, νὰ συγχέονται σήμερα καθὼς δὲν διευκρινίζονται ἀπὸ κανένα τοπωνύμιο ἀναφορᾶς. Ἔτσι ἔχουμε δυὸ φορὲς τοπωνύμια la Núku «στὴν καρδιά», ἢ ἅγιου Θανάσι «στὸν ἅγιο Ἀθανάσιο». Τὸ ἁγιώνυμο ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμα στοιχεῖο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ χωριοῦ Hilimóde, γιὰτι δυὸ ναοὶ πρὸς τιμὴ τοῦ ἴδιου ἁγίου δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν μέσα στὸ ἴδιο χωριό. Τέλος ὅσο ἀφορᾶ τὶς μορφολογικὲς ἀλλαγὲς πού ἔχουν ὑποστῆ οἱ λατινικὲς καὶ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις περνώντας στὰ βλάχικα παρατηροῦμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Οἱ λατινικὲς λέξεις, πού παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων<sup>1</sup>, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικὰ ὡς ἑξῆς:

1. Γιὰ τὴν καλύτερη ἀνάγνωσι τῶν τοπωνυμίων παραθέτουμε ἐδῶ μερικὰ βοηθητικὰ στοιχεῖα. Ὅλα τὰ γράμματα ἔχουν τὴ φωνητικὴ ἀξία τοῦ λατινικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα τὰ παρακάτω γραφήματα:

ǎ: μισόκλειστο, κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ e καὶ o, πρβλ. γαλλ. que.

ĭ: κλειστὸ κεντρικὸ, φθόγγος μεταξὺ i καὶ u, πρβλ. τουρκ. kiz.

č: προστριβόμενο προουρανικὸ, πρβλ. ἰταλ. cioccolato.

ř,z: ἀντίστοιχα παχιά τῶν συριστικῶν s,z.

ř:ts, πρβλ. τσαλακῶνω.

Ἄπου συναντιῶνται στὴ συμμορφωρὰ δυὸ ἢ περισσότερα φωνήεντα, ἢ χασμωδία θεραπεύεται μὲ τὴ συμμορφωρὰ.

- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -us> -u, -e: rīnus>aríu, juniperus>džuneápine.
  - 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ø, -is: fur>fúru.
  - 3) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -a> -ǎ, -e: umbra>aúmbřǎ, rosea>arióše.
  - 4) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -ies, iei> -u (ἄρσ.): meridies>amirídzu.
  - 5) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -is, αἰτ. -em> -e: callis, αἰτ. callem>kále.
  - 6) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -ø, -is> -e: crux>krúže.
  - 7) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -io, -ionis> -iu (ἄρσ.): gurgulio>gurgúliu.
  - 8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -um> -u, -e: pinetum>kinétu, monumentum>murmínde (ἄρσ.)
- β) οἱ ἐλληνικὲς ἐξάλλου λέξεις ποὺ παίρνουν μέρος στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων, διαφοροποιήθηκαν μορφολογικὰ ὡς ἐξῆς:
- 1) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ας> -ǎ': σαμαράς>sǎmǎřǎ'.
  - 2) ἄρσενικά ὀνόματα σὲ -ος, -ὸς> -u, -ò: βαθύλακος>vathílaku, βυθὸς>νιθό.
  - 3) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -η> -u (ἄρσ.), -e: παραδοράχη>parađórah, μέση>mése.
  - 4) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -ῆ> -ie: φυλακῆ>filikie.
  - 5) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -α> -ǎ: λεύκα>léfǎ.
  - 6) θηλυκὰ ὀνόματα σὲ -ιά< -eáua, -ie: ἀσβεσταριά>azvistireáua, ποταμιά>putamie.
  - 7) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -α> -ǎ: μνήμα>mnímǎ.
  - 8) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ι> -e (θηλ.), -u: σκοτάδι>skutíde, μοναστήρι>mǎňǎstíru.
  - 9) οὐδέτερα ὀνόματα σὲ -ο> -u: φυλάκιο>filákíu.

Ágiri al Dáskalu (l' Ágiri—) = στὰ χωράφια τοῦ δασκάλου. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἑπταχωρίου καὶ τοῦ παλιοῦ οἰκισμοῦ Hilimóde, βλ. λ.<λατ. ager-i, πρβ. ἑλλ. ἀγρός,

Agurplátanu (l' —) = στὸν ἀγριοπλάτανο. Πρβ. στὸν Μπλάτανου (Καλέντζι, Ἑπ)<sup>1</sup><ἀγριοπλάτανος.

Alóne al Náki al Pála (l' Alónea —) = στὸ ἄλωνι τοῦ Νάκη Πάλλα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὄ.π., 166. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπῆρχε χωριό, ὅπου καλλιεργοῦσε τὰ κτήματά του ὁ ὄπλαρχηγὸς Νάκης Πάλλας. Πρβ. τοπωνύμια Ἑλωνάκι<sup>2</sup>, στ' Ντρούγκα τ' ἄλωνι<sup>3</sup>, στ' Ἑλωνάκι<sup>4</sup>: <ἄλωνι. Τὸ ὄνομα

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὕ λ ο υ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 8(1933)104.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὕ λ ο υ, Περὶ τῶν τοπωνυμίων τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἑπείρου, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 3(1928)331.

3. Γ. Ἐ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὕ λ ο υ, Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», Α'(1926)97.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὕ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὄ.π., σ. 331.



Νάκι<Γιαννάκης με ἀποκοπή.

Αλύτου (I' —) = στὸν πηλό. Μέρος με χῶμα πού γίνεται πηλός, τὸν ὁποῖο χρησιμοποιοῦσαν οἱ Σαμαριναῖοι γιὰ νὰ κατασκευάζουν τοὺς φούρνους τους. Πρβ. καὶ τὸ ἑλλ. λούτος = ἐκλεκτὸν χῶμα... (Ἄραβαντινός, Ἑπειρωτικὸν Γλωσσάριον, Ἀθῆναι 1909, 58). Ἀπὸ α-προθετικὸ (βλ. Ν. Κατσάνη, Ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις στὰ Κουτσοβλάχικα, Θεσ/νίκη 1977, 2.1.1.1.1.) + λατ. lutum = χῶμα, βλ. καὶ Τ. Patahadzi, ὅ.π., καὶ Κ. Νικολαΐδη, Ἑτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Κουτσοβλαχικῆς, Ἀθῆναι 1909, στίς λλ. lutu, λούτου.

Amiré (I' —) = στὴ βοσκή. Κοινοτικὸ μέρος ὅπου ἀπαγορευόταν ἡ βοσκή σ'ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου. Ἐβόσκαν ἐκεῖ τὰ ζῶα τους οἱ ἀγωγιάτες πού ἔρχονταν γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς τὸ Δεκαπενταῦγουστο. Πρβ. Τοπωνύμια: Μικρὸς Μερᾶς, Μεγάλος Μερᾶς<sup>1</sup> <τουρκ. mer'a «pasture».

Amirídzu al Hámpsa (I' Amirídzu al Hámpsa) = στὸ στάλο τοῦ Χάμψα <λατ. meridiano-are = μεσημβριάζω, ἢ <λατ. meridies = μεσημβρία.

Ανάραψου (I' —) = στὴν ἀνάπαυση. Μέρος κατάλληλο γιὰ γρέκι προβάτων. Ἄλλοῦ: «Ἀνάπαμα, τόπος ἀναπαύσεως τῶν ὁδοιπόρων λόγῳ τῆς φύσεώς του»<sup>2</sup>, «στ' Ἀνάπαμα, σταθμὸς ὁδοιπορούντων» (Μελισσοῦργοί, Ἑπ.)<sup>3</sup> <ἀνάπαυση.

Ára Spindzurátā (I' Ára afeá Spindzuráta) = στὸ κρεμαστὸ νερό. Τοποθεσία με καταρράκτη πού τὸ ὕψος του ξεπερνáει τὰ σαράντα μέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 45, καὶ Luru Spindzuratu' aspindzuru <λατ. \*expendiolare, ὁ Τ. Patahadzi, ὅ.π., στὴ λέξη, ὁ Νικολαΐδης, ὅ.π. <λατ. expendulo. Πιθανότερη ἢ πρώτη ἐτυμολογία, γιὰ τὸ λατινικὸ dí δίνει στὰ βλάχικα dz, πρβ. dies > dzua' ára <λατ. aqua —.

Arbinéshi πληθ. (ὄν. ἐν. Arbinésu) (I' —) = στοὺς Ἀρβανίτες. Ἡ τοποθεσία βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Δίστρατου, Ἀρμάτων, Σαμαρίνας· ἐκεῖ οἱ κλέφτες ἔπιασαν πενήντα Ἀρβανίτες καὶ τοὺς σκότωσαν· Arbinesu <λατ. Albanensis.

— di la Pádea a Fúrlor (I' Arbinéshi —) = στοὺς Ἀρβανίτες τῆς πεδιάδας τῶν κλεφτῶν. Ἐπιασαν καὶ σκότωσαν ἐκεῖ οἱ κλέφτες μικρὸ ἀριθμὸ Ἀρβανιτῶν. Βλ. καὶ Páde a Fúrlor.

— dit Amiré (I' Arbinéshi —) = στοὺς Ἀρβανίτες ἀπὸ τὸν Amiré, βλ. λ. Τὸ τοπωνύμιο αὐτὸ ὀφείλει τὸ ὄνομά του σὲ παρόμοιο μὲ τὸ παραπάνω περιστατικὸ.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, Τοπωνύμια Σελιοῦ Βεροίας, «Μακεδονικά» 13(1973)375.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὅ.π., σ. 328.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 119.

Arinā (I' —) = στήν ἄμμο. Μέρος ὅπου συγκεντρώνουν μεγάλη ποσότητα ἄμμου οἱ γύρω ρεματιές. Πρβ. Ἄρινα, τοποθεσία Διστράτου κατάφυτος ὄξυῶν, Ἄρινα εἶναι ἡ κουτσοβλαχική λέξις σημαίνουσα ἄμμον<sup>1</sup>. <λατ. arena = ἄμμος.

Arúu (I' —) = στό ποτάμι. Εἶναι ἕνας παραπόταμος τοῦ Ἄώου <α-προθετικό + λατ. rivus = ρύαξ.

Arμάke (I' —) = στό κλωνάρι. Τοποθεσία μὲ πολλὰ πεῦκα· ἀνάμεσά τους ἕνα μὲ πολλὰ κλωνάρια ἀπὸ τὸ ὅποιο προέρχεται ἡ ὄνομασία. Βλ. Nikolaos Andriotis, Lexikon der Arhaismen in Neugriechischen Dialekten, Wien 1974, στή λ. λείμαξ.

Asprólefīi πληθ. (ὄν. ἐν. asprólefkā) (I' —) = στίς ἄσπρες λεῦκες. Πρβ. τοπωνύμια: στ' Λεύκα<sup>2</sup>, στ'ς Λεῦκισ (Ἄετοράχη Ἡπ.)<sup>3</sup>· <ἄσπρόλευκα.

Aúmbra groásā (I' aúmbra aṛeá groása) = στήν παχιά σκιά. Τοποθεσία μὲ μιὰ πολλή μεγάλη καὶ δασύφυλλη ὄξυά· — aúmbra <α-προθετικό + λατ. umbra. Γιὰ τὸ groásā βλ. Γρόσι.

Azvistiréi πληθ. (ὄν. ἐν. azvistireáua) (I' —) = στίς ἄσβεσταριές. Τὸ τοπωνύμιο αὐτὸ εἶναι γνωστὸ καὶ ἄλλοῦ: Ἄσβέστη<sup>4</sup>, Ἄζβισταργιές<sup>5</sup>, σ'ν Ἄσβέστη<sup>6</sup>, Ἄσβέστες (Κουκούλι Ζαγορίου)<sup>7</sup>· <ἄσβεσταριά, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὄ.π., 2.1.116, 3.5.8.

Balí (Ia —) = στοῦ Μπαλῆ. Πρβ. καὶ Καραμπαλῆ<sup>8</sup>, ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας <τουρκ.

Baltā (tu —) = στή μπάρα (τοῦ νεροῦ). Τὸ τοπωνύμιο τὸ συναντοῦμε: στοὺς Βάλτους<sup>9</sup>, στίς Μπάλτες<sup>10</sup>, «νε Μπάλτζ, βαλτῶδες μέρος Πλικατίου καὶ Ἀρμάτων»<sup>11</sup>, στ'ς Μπάλτις (Μελισσουργοὶ Ἡπ.)<sup>12</sup>. Γιὰ τὴ λ. βλ. Τ. Ρα-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπωνυμικὸν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)217.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὄ.π., σ. 325.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ Ἡπ., ὄ.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κόλια, Τοπωνυμικὸν τοῦ δήμου Δωριέων Παρνασσίδος, «Ἀθηνᾶ» ΜΔ' (1933)113.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 137.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 106.

8. Βίκτηρος Δούσμανη, στρατηγοῦ, Στρατιωτικὴ Γεωγραφία τῆς Θεσσαλίας, «Θεσσαλικά Χρονικά» 4(1923)33.

9. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 114.

10. Κ. Δ. Μέρτζιου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ξένων ἠπειρωτικῶν τοπωνυμῶν, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934)196.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937)241.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 125.

rahadzi, ὁ.π., στή λ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, Ἐτυμολογικὸ Λεξικὸ τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς, Θεσσαλονίκη<sup>2</sup> 1968, στή λ. βάλτος.

Báltã di Ia Vúžu: (tu Bálta di Ia Vúžlo) = στή μπάρα τῆς κουφοξυλιάς. Πρβ. καὶ Βούζι, στὰ Βούζια, ὁ Βούζος, στ' Βούζ', Βούζοι, στ' Βούζους, Βούζια καὶ Βούζος. Εἶναι τὸ γνωστὸ φυτὸ ἀκτέα, κοινῶς κουφοξυλιά, Sambucus Ebulus καὶ Sambucus Nigra (Heldreich Th., Τὰ δημῶδη ὀνόματα φυτῶν προσδιοριζόμενα ἐπιστημονικῶς, Ἀθῆναι 1910, 45, 54, Βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ. vúžu).

Bará'ndzi πληθ. (ὄν. ἐν. barángã) (Ia —) = στὰ παραπήγματα· παράγκα, βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, ὁ.π., στή λ.

Bá'ti πληθ. (ὄν. ἐν. bárgã) (Ia —) = στὶς μπάρες. Τοποθεσία μὲ πάρα πολλὰς «μπάρες» νεροῦ. Πρβ. καὶ barã (bara «τέλμα», σλαβ.)<sup>1</sup>, στ' Μπάρα<sup>2</sup>, «μπάραις, μπάραις τὰ νερά», Ἀραβαντινοῦ, ὁ.π., σ. 63. Βλ. καὶ Ν. Ἀνδριώτη, ὁ.π., στή λ.

Bíža (Ia —) = στοῦ Μπίζιου. Μέρος ὅπου ὑπάρχει βρύση στὸ ὄνομα τοῦ Μπίζιου.

Brátu (Ia —) = στὸ ἔλατο. Στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπάρχει ἕνα πάρα πολλὸ ψηλὸ ἔλατο. Πρβ. καὶ brataloni (bratu + άλῶνι) (Δόλος Πωγωνίου)<sup>3</sup>· <brad <βράθυ = εἶδος θάμνου μὲ κυπαρισσοειδῆ φύλλα, Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στή λ. Για τὴν ἐτυμολογία βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Bubdzélu (Ia —);

Bugdánu (Ia —) = στὸν ὠραῖο, τὸν καλοφτιαγμένο. Μέρος ὅπου φυτρῶνουν πολλὰ ἀγιομάραντα καὶ μελισσοβότανα. Πρβ. Βογδάnu «λόφος (Δρυμάδες)<sup>4</sup>. Πρβ. καὶ τουρκ. Bughdan (Moldavie-Valachie), κάτοικος τῆς Μολδαβίας, βλ. Τ. Parahadzi, ὁ.π., στή λ.

Čiíre alu Αγυργιάνι (Ia čiírea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ἀγορογιάννη. Πρβ. τοπωνύμια: Tsiírea atsea Márea, Tsiírea atsea Níka<sup>5</sup>. <τουρκ. çayır «meadow».

— al babarámu (Ia čiírea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Μπαμπαράμου. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ζούζουλης-Σαμαρίνας. Οἱ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 146, ἀναφέρουν «Barbaramu».

— al Búzia (Ia čiírea —) = στὸ ταῖρι τοῦ Μπούσια.

— al Dína (Ia čiírea —) = στὸ τσαῖρι τοῦ Ντίνα.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 371.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 241.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτέρα συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Πωγωνίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 1, σ. 816.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, ὁ.π., «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 375.

Čiire al Dzima (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τζήμα. Το Dzima σάν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Δημήτρης.

— al fóle (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Φώλια.

— al Karatášiu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Καρατάσιου.

— al Kópanu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Κόπανου.

— ali Mále (la Čiirea —) = στο τσαϊρι της Male (;).

— al Manáka (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μανάκα.

— al Málítu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μαλίτσου.

— al Míha al Mātúšiu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Μιχάλη, του γιου του Ματθαίου. Το Mātúšiu σάν κυριώνυμο είναι αντίστοιχο του Ματθαίος. Το Míha αντίστοιχο του Μιχάλης, βλ. και Kíni al Miháli.

— al Nákā (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Νάκα.

— al Páka (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Πάκα.

— al Plíti (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Πλίτση.

— al Tanáia (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τανάγια.

— al Tašiu (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τασούλη.

— al Tindzilóni (la Čiirea —) = στο τσαϊρι του Τσιντζιλώνη <Tintí = πέντε + άλώνι.

Čónga (la —) = στο Τσιόγκα. Είχε εκεί το λημέρι του όμώνυμος κλέφτης.

Čiréšiu (la —) = στην κερασιά. Πρβ. κερασιά, Κερασιές<sup>1</sup>, λα Tschiresch (Άετομηλίτσα)<sup>2</sup> <λατ. cereseus.

— al Thóma (la Čiréšlo —) = στην κερασιά του Θώμα.

Čoru dit Mése (tu Čórlo dit Mése) = στο πόδι που είναι στη μέση. Ύ-πάρχει εκεί κοιλάδα που στο μέσο της έχει ένα ύψωμα που μοιάζει με πόδι. Πρβ. Τσιόρου (Δρυμάδες)<sup>3</sup> čoru <λατ. petiolus, ύποκοριστικό του pes = ποδίσκος, dit <di, tu <di tru, mese <μέση.

Čúkā (la —) = στην κορυφή (;). Βλ. και Wace-Thompson, ό.π., σ. 145. Πρβ. Τσούκα, κορυφή της Πίνδου, ύψόμετρο 2930, Νέα Τσούκα<sup>4</sup>, ό Τζούκα<sup>5</sup>, Τσακό-πετρώδης λόφος<sup>6</sup>, Τσούκα (Γραβιά), όνομα όξείας κορυφής βουνού, στη Χίο κεφάλι, στη Θράκη λόφος, στην Κυνουρία έπιφανές βου-

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ήπ., ό.π., σ. 325.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Τοπ. Κονίτση, «Ήπειρωτικά Χρονικά» 1(1938) 185.

3. Ά θ. Χ. Παπαχάριση, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «Ήπειρωτική Έστία» 2, σ. 39.

4. Β ί κ τ ω ρ ο ς Δ ο ύ σ μ α ν η, ό.π., σ. 46.

5. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπωνυμικόν της ποτε έπαρχίας Κουρέντων, «Ήπειρωτική Έστία» 10(1961)147.

6. Ί ω. Σ α ρ ρ ή, Τοπωνύμια της Άττικής, «Άθηνά» Μ'(1928)132.

νό, στά Καλάβρυτα, τὴ Γορτυνία, συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιον<sup>1</sup>, Τσιούκα <Ἰταλικὸ zucca κεφάλι<sup>2</sup>, στὴν Τζιούκα, λόφος καὶ ἐπ' αὐτὸν δάσος (Δρυμάδες)<sup>3</sup>, σ' Ντζιούκα Νάλτα (λόφος) Κωστήτσι<sup>4</sup>, σ' Τζιούκα κορυφὴ (Μελισσοουργοὶ Ἴπ.)<sup>5</sup>, στοῦ Τσιόκα. Λόφος. Ἐπώνυμον τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει<sup>6</sup>, Τσοῦκα Νάλτα. Εἶναι ἢ ρουμανικὴ λέξις ciuca κορυφὴ καὶ inalṭ ὑψηλή<sup>7</sup>, σ' Ντζιούκα<sup>8</sup>. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., στὴ λ. Tsiuka κορυφὴ λόφου <ἀλβ. Tsiuke, σερβικὰ zuca = ἐξέχουσα ἄκρα ὄρους. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. cukë, βουλγ. cuka, ἑλλ. ζούκα >.

Čúmã arose (la Čúma ἀρεά Αρόση) = στὴν κόκκινη τούφα. Εἶναι ἓνα καραούλι ποῦ ἢ κορυφὴ του ἔχει κόκκινο χῶμα. Πρβ. Τσοῦμα ἄλτα (1023μ.) βουνὸ τῆς Θεσσαλίας<sup>9</sup>, τσ' Δυὸ Τσιούμις (τσιούμα-ράχη)<sup>10</sup>, στ'ν ὁμορφ' Τζιούμα (Βρυσούλα Πρεβέζης)<sup>11</sup>, Τζούμα<sup>12</sup>, σ' Ντζούμα τ' Γιρουγιάννη (λοφίσκος), λέγεται καὶ Τζουμί (Κωστήτσι Ἴπ.)<sup>13</sup>, σ' Τζιούμα, ἢ ὑψηλὴ ράχη τῆς Χώσεψης (Χώσεψη Ἴπ.)<sup>14</sup>, σ' Τζιούμα, βουνὸν Κερασόβου ὁμοιάζον πρὸς δοχεῖον (ὀνομαζόμενον τζιούμα) ἀνεστραμμένον<sup>15</sup> <λατ. cyma = κύμα, ἢ ἑλλ. κύμα. Αἰόξυ <λατ. roseus — Βλ. καὶ Ν. Κατσάνης, ὁ.π., 2.1.6., Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 188.

Dilihméti (la —) = στὸν Τρελλοαχμέτ <τουρκ. deli «mad, crazy» + Ahmet, τουρκικὸ κυριώνυμο.

Dirnéne (la —) = στὸ δερβένι. Ἐπῆρχε κάποτε ἐκεῖ τουρκικὸ φυλάκιο. Παρόμοια τοπωνύμια: Ντερβένι<sup>16</sup>, Δερβένι (δρόμος) (Σταυροσκιάδιον)<sup>17</sup>, στά

1. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 150.

2. Δημ. Σάργου, Τοπωνυμικὸν Βίτσης καὶ Μονοδενδρίου Ζαγορίου, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937)204.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἡπειρ. Ἔστ.» 2, σ. 39.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 128.

6. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 146.

7. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὁ.π., σ. 194.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13 (1938)185.

9. Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 46.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἴπ., ὁ.π., σ. 330.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

12. Χρίστου Ἰ. Σούλη, Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 7(1932)230.

13. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 118.

14. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἴπ., Τοπ., ὁ.π., σ. 140.

15. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 185.

16. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

17. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» 2, σ. 379.

Ντερβένια<sup>1</sup>. Για την ἐτυμολογία τῆς λέξης ἑλλ. Ντερβένι· βλ. ἀκόμα Τ. Parahadzi, ὁ.π., καὶ Κων. Στεργιόπουλος, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934).

Drištéli alu agíu-Θanási πληθ. (ὄν. ἐν. drišteálā) (la drišteíle —) = στὶς νεροτριβὲς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Πρβ. Λὰ Δριστέλι (Δίστρατο)<sup>2</sup>. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., ἀναφέρει ὅτι στὶς Σέρρες dristera-δρίστρα-δρίστλα (δεξαμενὴ) <ὄδρίστρα (:). Κατὰ τὸν Meyer <λατ. tergo-tersum-tersilis-terstilis-trestiala. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π. <βουλγ. društelo.

— al Makrí (la Drišteíle —) = στὶς νεροτριβὲς τοῦ Μακρῆ.

— al Mókea ἢ al Čiahčiri (la Drišteíle —) = στὶς νεροτριβὲς τοῦ Μόκια ἢ τοῦ Τσιαχτσίρη.

— al Pívulu (la Drišteíle —) = στὶς νεροτριβὲς τοῦ Πίβολου.

— al Vrasámi (la Drišteíle —) = στὶς νεροτριβὲς τοῦ Βρασάμη (Βαλσάμη).

Dzaniára (la—)=στοῦ Τζανιára (κυριώνυμο). Ἴσως ἔχει κάποια σχέση μετὰ τὴ βλάχικη λέξη dzámā = ζωμός.

Dzína (la —); <λατ. Diana. Κατὰ τὸν Cihac <λατ. divina.

Džiuneápine al Síma (la Džiuneápinle —) = στὸν κέδρο τοῦ Σίμα <λατ. juniperus = ἄρκευθος.

Dimneále πληθ. (ὄν. ἐν. \* Dimneáuā) (la —); . Εἶναι μέρος μετὰ μεγάλες πεδιάδες γιὰ βοσκή. Πιθανὴ σχέση μετὰ τὰ δίμηνη, διμηνιό «εἶδος σταριοῦ ποῦ θερίζεται δυὸ μῆνες μετὰ τὴ σπορά, Μ. Λεξικὸ Δημητράκου. Βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 3.5.8. γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπωνυμίου ἀπὸ τὰ Διμηνιό, διμηνιά.

Fágu Grósu (la Fáglo aḡeó Gró slo) = στὴ χοντρή ὄξυά. Πρβ. fagu<sup>3</sup> <λατ. fagus = φηγός.

Filákíu (la —) = στὸ φυλάκιο. Ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐρείπια ἀπὸ παλιὸ φυλάκιο χωροφυλακῆς <φυλάκιο.

Filikíe (tu —) = στὴ φυλακὴ. Εἶναι μέρος ἀποκλεισμένο ἀπὸ παντοῦ μετὰ μιὰ μόνο πρόσβαση <φυλακὴ.

Fíntínā alu Ahúri (la Fíntína —) = στὴν πηγὴ τοῦ Ἀχούρη. Κατὰ τὴν παράδοση στὸ σημεῖο αὐτὸ σκότωσαν Σαμαριναῖοι βοσκοὶ τὸν Ἀχούρη (ἀπὸ τοὺς πρώτους κατοίκους τοῦ χωριοῦ), γιὰτὶ διαφώνησαν μαζί του σχετικὰ μετὰ τὸ ποῦ ἔπρεπε νὰ χτιστεῖ τὸ χωριό. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π.,

1. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 149.

2. Κων. Στεργιόπουλος, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 239.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 368.

σ. 145. Πρβ. Fântânâ a furlor<sup>1</sup> <λατ. fontana (ἐννοεῖται aqua) = πηγή, νᾶμα.

— al Čiára (la Fintína —) = στήν πηγή τοῦ Τσιάρα.

— alí Kiráoä (la Fintína —) = στήν πηγή τῆς Κυρᾶς. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 45, fandana.

— al Tīyāridā (la Fintína al —) = στήν πηγή τοῦ Τσιγαρίδα.

— al Vára (la Fintína —) = στήν πηγή τοῦ Βάρα. Ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ μνῆμα κάποιου Βάρα ποὺ τὸν σκότωσαν οἱ Ἀρβανίτες.

Fintini Vinite (la Fintinle azeále Vinitle) = στίς γαλάζιες πηγές. Βρίσκεται στὰ σύνορα Ἑπταχωρίου-Σαμαρίνας. Τὸ vinite πληθ. (ὄν. ἐν. vinitu-ä) <λατ. venetus = γαλάζιος· fintinioáre πληθ. (ὄν. ἐν. fintinioárá) (la —) = στίς μικρὲς πηγές. Τὸ fintinioárá ὑποκοριστικὸ τοῦ fintinā.

Frángu (la Fránglo) = στοῦ Φράγκου. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπώνυμο στῆ Σαμαρίνα.

Garélia (la —) = στοῦ Γκαρέλια. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., 165, 166, 197. Πρβ. Στὸν Γκαρέλια, τοποθεσία Φούρκας, ὅπου οἱ ἀρχιλιησταὶ ἀδελφοὶ Γκαρέλια ἐφονεύθησαν ὑπὸ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος<sup>2</sup>.

Gaváni (la —) = στοῦ Γκαβάνη. Εἶναι βρύση στὸ ὄνομα κάποιου Γκαβάνη στήν ἐπάνω συνοικία τοῦ χωριοῦ.

Gälbádzä (tu —) = στήν εὐλογία. Στήν τοποθεσία αὐτὴ προσβάλλονταν ἀπὸ τὴν εὐλογία τὰ πρόβατα, ἂν ἔμεναν γιὰ πολὺ. Πρβ. ἐλλ. γκλαμπάτσα, ἀλβ. gëlbazë. Βλ. καὶ T. Parahadzi, ὅ.π., στή λ.

Gīza (la Máslo di la Gīza) = στὸ γρέκι τοῦ Γκίζα. Τόπος κατάλληλος γιὰ γρέκι προβάτων. Γιὰ τὴ λέξη másu, βλ. Másu di la Nánä.

Groárá al Náku (la Groára —) = στῆ γούρνα (τάφο) τοῦ Νάκου. Πρβ. τοπωνύμια Groára al Gízari, Groára al Nikuláki<sup>3</sup>, Γκρόπα<sup>4</sup>, στ'ς Γκρόπτις (Κωστήτσι Ἑπ.)<sup>5</sup>, στ'ς Γκρόπες<sup>6</sup>, Γκρόπα αλ Τσιάπου (Ἐετομηλίτσα)<sup>7</sup>. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. T. Parahadzi, ὅ.π., στή λ. Τὸ Naku ἀντίστοιχο τοῦ ἐλλ. Γιάννης, βλ. καὶ Alóne al Náki al Pálä.

— ku Štrigóni (la Groára —) = στῆ γούρνα μὲ τοὺς ἐλεβόρους (ὄρει-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 231.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅ.π., σ. 368.

4. Π. Α. Φουρική, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς, «Ἀθηνᾶ» ΜΑ' (1929)86.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 112.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 234.

νό φυτό της Ευρώπης)· βλ. και Τ. Parahadzi, ὄ.π., στη λ. Štrigoáne.

Groápe (πληθ. ὄν. έν. groára) (tu —) = στις γοῦρνες.

— di la Láku (tu Groápile —) = στις γοῦρνες στο λάκο, βλ. Láku.

Grózi πληθ. (ὄν. έν. grósu) (tu Grózli) = στα χοντρά. Τοποθεσία με πάρα πολλά χοντρά ρόμπολα (mäńíkli). Το μέρος είναι κρημνώδες (παλιότοπος)· <λατ. grossus = παχύς, πυκνός.

Gumanéfi (la—); Βρίσκεται στα σύνορα Σαμαρίνας-Δοτσικοῦ πάνω στο δρόμο που ένώνει τὰ δυο χωριά.

Gurgúliu Álbu (la Gurgúilo aťélu Álblo) = στον ἄσπρο στρογγυλό βράχο. Βλ. και Wace-Thompson, ὄ.π., σ. 37. Πρβ. γκουρλιόνα = πέτρα μακρόστενη και στρογγυλεμένη (Δρυμός Λαγκαδά)· <λατ. gurgulio = γαργαρεών, τὸ álbu <λατ. albus —.

Gurgúliu Láiu (la Gurgúilo aťélu Láilo) = στο μαῦρο στρογγυλό βράχο. Πρβ. ἔλλ. λάιος, λαγιαρνί, ἄλβ. laje = μαῦρος.

Gúnã a Lúplui (la Gúna —) = στη λυκότρυπα. Σε πολλά μέρη συναντοῦμε παρόμοια τοπωνύμια ὅπως: Ἐλπότρυπα<sup>1</sup>, στ'ς Ἐλπότρυπες (Καλέντζι Ἐπ.)<sup>2</sup>, Λυκότρυπα<sup>3</sup>, Ἐρκδότρυπα<sup>4</sup>, Ἐλπότρυπες<sup>5</sup>, Ἐλουπότρυπες (Σταυροσκιάδιον)<sup>6</sup>, Gúna al Miháli, Gúna ala Šabáli<sup>7</sup>, Γούβα, κορυφή Πίνδου<sup>8</sup>, στ'ς Γοῦβες (Κορύτιανη Ἐπ.)<sup>9</sup>, Γούβα (Δρυμάδες)<sup>10</sup>, στ' Γκούβα (Κωστήτσι Ἐπ.)<sup>11</sup>, λα Γκούβ' (Ἐρματα)<sup>12</sup>. Για τὴν ἔτυμολογία τῆς λέξης βλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὄ.π., σ. 193 και Νικ. Ἐνδριώτη, ὄ.π., στη λ. γούβα. Το lupu <λατ. lupus —.

Gúne πληθ. (ὄν. έν. gúnã) (tu Gúne) = στις τρύπες. Τοποθεσία με πολλές τρύπες ἀπὸ ἄλεπούδες, ἄρκοῦδες, κουνάβια κ.λ. Βρίσκεται στα σύνορα τῶν χωριῶν Ἐρμάτων-Σαμαρίνας.

— di Škúrdžea (tu Gúvile —) = στις τρύπες τῆς Škurdžea βλ. λ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἐπ., ὄ.π., σ. 328.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Ἐπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 102.

3. Ἰω. Σαρρή, ὄ.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 113.

5. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὄ.π., σ. 223.

6. Ἐθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «Ἐπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 379.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 368.

8. Βικτωρος Δούσμανη, ὄ.π., σ. 33.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Ἐπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 185.

10. Ἐθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «Ἐπειρωτικὴ Ἐστία» 2, σ. 37.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Ἐπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 112.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἐπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934) 232.



— dit Mučeli (tu guvile —) = στὶς τρύπες τῆς λούτσας, βλ. Mučeli.

Γιόφι (tu —) = στοῦ γκιώνη. Τοποθεσία ὅπου ἀφθονοῦν τὰ ὀμώνυμα πουλιά. Πρβ. λα Γκιώνη (Δίστρατο)<sup>1</sup>. Πρβ. ἀλβ. gjon = τὸ πουλι γκιώνης.

Giuldási (la —) = στοῦ Γιολδάση. Ὑπάρχει καὶ σήμερα τέτοιο ἐπώνυμο στὴ Σαμαρίνα.

Γιανάκι (la —) = στοῦ Γιαννάκη. Τόπος ὅπου σκοτώθηκε κάποιος βοσκός μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα <Γιαννάκης. Βλ. καὶ Alóne al Náki al Pála καὶ Gtoára al Náku.

Γιοῖα (la —) = στοῦ Γιώτα. Μέρος ὅπου εἶχε τὸ γρέκι γιὰ τὰ πρόβατά του ὀμώνυμος βοσκός.

Γιρίκινᾶ (la —) = στὴ γερακίνα. Πρβ. Γερακίνα ἢ στὸ Γεράκι, τοποθεσία Διστράτου, ὅπου μαζεύονται πολλὰ γεράκια<sup>2</sup>.

Γυμάρᾶ (la —) = στὴ γουμάρα. Εἶναι ἡ κορυφή τοῦ βουνοῦ ποὺ δεσπόζει τῆς Σαμαρίνας. Τὸ ὄνομα προφανῶς ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ βουνοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37. Πρβ. στ'ς Γομάρις<sup>3</sup>, λα Γομάρα, ὄρος Διστράτου λόγῳ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ ὀμώνυμον ζῶον<sup>4</sup>. Πρβ. Ν. Ἄνδριώτης, ὁ.π., γομάρι, μεσν. γομάριν <γομάριον ὑποκοριστικὸ τοῦ ἀρχαίου ἔλλ. γόμος, πρβ. καὶ ἀλβ. gomar, τουρκ. hymar, ἀρβ. hmar. Τὸ yumara <έλλ. γομάρα.

Ἡάνε (la —) = στὸ χάνι. Ἔτσι ὀνομάζεται ἡ κεντρικὴ πλατεία τοῦ χωριοῦ. Πρβ. Χάνι<sup>5</sup>, Χάνια<sup>6</sup> <τουρκ. han «inn, caravanserai».

Ἡáire al Hadží (la Háirea —) = στὸ ἀνάθημα τοῦ Χατζῆ. Εἰκονοστάσι ἀφιερωμένο ἀπὸ κάποιον Χατζῆ στὴ μνήμη ἑνὸς συγγενῆ του ποὺ σκοτώθηκε ἐκεῖ.

Ἡilimóde = (στὸ) Χιλιμόδι. Τὸ μέρος αὐτὸ ποὺ τώρα ἀνήκει στὴ Σαμαρίνα ἦταν κάποτε βουλγαρικὸ χωριὸ (βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., 72, 75, 93, 151)· μετὰ ἀπὸ πυρκαϊὰ οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρίνας ἐπιτέθηκαν καὶ τὸ κατέλαβαν. Σήμερα σώζονται μόνο μερικὲς καλύβες (βλ. Kálima...) ποὺ τὶς χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖοι κτηνοτρόφοι γιὰ τὶς ἀνάγκες τους. Πρβ. Χιλιμόδι (Κορινθία).

Ἰκοάνα ali Stímarie Máre (la Ikoána —) = στὸ εἰκόνισμα τῆς Μεγάλης Παναγιάς. Γίνεται διάκριση μεταξὺ Μεγάλης-Μικρῆς Παναγιάς. Ἡ Μικρῆ

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934) 231.

2. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934) 229.

3. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 11, σ. 428.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 9(1934) 235.

5. Ν ι κ. Γ. Π α π α δ ο π ο ὐ λ ο υ, ὁ.π., σ. 375.

6. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, ὁ.π., σ. 98.

Παναγιά ἀναφέρεται στοῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ Μεγάλη Παναγιά στοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Πρβ. Ikoana<sup>1</sup>, λα Εἰκόνα (Ἐετομηλίτσα, ἘΑρματα)<sup>2</sup>. Ikoána<εἰκόνα, τὸ Stímaríe<(λατ. sancta «ἅγια + María. Γιὰ τὸ mare βλ. Τ. P parahadzi, ὄ.π. καὶ Κ. Νικολαΐδης, ὄ.π.

— ali αγίου-Paraskiní (la Ikoána —) = στοῦ εἰκόνισμα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Karamíçiu (la Karamíçlo) = τοῦ Καραμήτσιου. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἁρμάτων καὶ Σαμαρίνας. Πρβ. καὶ στ' Καραμήτσ(ιου) (Βούρμπιανη)<sup>3</sup><Καραμήτσιος.

Käldärmâ' (la—) = στοῦ πλακόστρωτο. Πλακοστρωμένο τμήμα τοῦ δρόμου Σαμαρίνας-Γρεβενῶν. Παρόμοια τοπωνύμια: Καλδερίμι, ὕψωμα κοντὰ στὰ Φάρσαλα<sup>4</sup>, galderími (Δόλος Πωγωνίου)<sup>5</sup>, Γκαλντερίμι<sup>6</sup>, Γκαλντερίμι<sup>7</sup><(τουρκ. kaldirim «pavement».

Kälivā al Hrista al Bražitiku (la Kaliva —) = στήν καλύβα τοῦ Χριστοῦ Μπραζιτίκου. Πρβ. καὶ τὰ τοπωνύμια: Καλύβια<sup>8</sup>, στὰ Καλύβια (Κορύτιανη Ἁπ.)<sup>9</sup>, καλύβια<sup>10</sup>, Καλύβια τ' Ἁναγνώστη (Κωστήτσι Ἁπ.)<sup>11</sup>, λα Καλύβε (Δίστρατο)<sup>12</sup>.

— al Bražitiku di la Láku (la Käliva —) = στήν καλύβα τοῦ Μπραζιτίκου στοῦ λάκο. (Βλ. καὶ Láku).

— al Kulúçiu al Musturíku (la Kaliva —) = στήν καλύβα τοῦ Νικολάου Μουστουρίκου· Kulúçiu<Νικόλαος. Βλ. καὶ Ἁθ. Μπούτουρα, Τὰ νεοελληνικά κύρια ὀνόματα, 1912, 79.

— al Mítri al Déçi (la Käliva —) = στήν καλύβα τοῦ Δημήτρη Ντέτση.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 368.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἁπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 239.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἁπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937)211.

4. Βίκτωρος Δούσμανη, ὄ.π., σ. 43.

5. Ἁθ. Χ. Παπαχαρίση, ὄ.π., «Ἁπειρωτικὴ Ἐστία» 1, σ. 816.

6. Ἁθ. Χ. Παπαχαρίση, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν Πωγωνίου, «Ἁπειρωτικά Χρονικά» 8(1933)147.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἁπειρωτικά Χρονικά» 9(1934) 231.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἁπ., ὄ.π., σ. 326.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 105.

10. Γ. Ἁναγνωστοπούλου, ὄ.π., σ. 97.

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 113.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἁπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937) 207.

ἽΟ Δ. Ντέτσης εἶχε ἐκεῖ τὰ κτήματά του μαζί με τὸν ὄπλαρχηγὸ Τσεκούρα (βλ. Tikúra).

(Kālvā) al Kulúsiu al Hróna (la Kālvina —) = στὴν καλύβα τοῦ Νικολάου Χρόνα.

— al Gianáki al Zúki (la Kālvina —) = στὴν καλύβα τοῦ Γιαννάκη Ζούκη.

Kāngeále di la Gréklo πληθ. (ὄν. ἐν. Kāngéliu) (tu Kāngeálide —) = στὰ καγκέλια τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα), (βλ. καὶ Šóputu di la Gréklo). Εἶναι δρόμος με πολλὰς στροφές. Τὸ ἴδιο τοπωνύμιον σὲ πολλὰ μέρη: Kāngiáli<sup>1</sup>, Καγκέλια<sup>2</sup>, Κανγέλι (Δρυμάδες)<sup>3</sup>, Καγκέλι<sup>4</sup>. ἽΟ Τ. Parahadzi, ὄ.π., cāngéliu <ἀλβ. kangellë, πρβ. la Cangeale (Avdela). ἽΟ Μέρτζιος<sup>5</sup>: «στὰ κάγκιλα: περὶ τῆς λέξεως κάμνει λόγον ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτάκτοις IV, 190 παράγων αὐτὴν ἐκ τοῦ cancelli, ὁ δὲ Meyer (Neugr. Stud. III, 23) ἐκ τοῦ λατινικοῦ cancellum, ὅπερ τὸ πιθανότερον. Ἐκ τούτου εἰς ὅλας τὰς λατινογενεῖς γλώσσας ἔχομεν τὴν λέξιν».

Kāpsálā dít Girikína (tu Kāpsála—)=στὴν καψάλα τῆς γερακίνας, βλ. Girikínā. Σὲ πολλὰ μέρη τὸ ἴδιο τοπωνύμιον: Κάψαλα, Καψάλια<sup>6</sup>, Καψάλα, -ες, σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς<sup>7</sup>, Καψάλα, Καψαλιά<sup>8</sup>, Κάψαλο<sup>9</sup>, Καψάλω (Δρυμάδες)<sup>10</sup>, σ' Γκαψάλα (Κωστήτσι Ἑπ.)<sup>11</sup>, τὰ Κάψαλα (Χώσεψη Ἑπ.)<sup>12</sup>, σ' Γκαμψάλα<sup>13</sup>. καψάλα.

Kārāúle al Kundudímu (la Kārāúlea —) = στὸ καραούλι τοῦ Κοντοδήμου. ἽΟ Κοντοδήμος ἦταν ὑλοτόμος. Πρβ. Καραουλάκ<sup>14</sup>, στὸ Καραούλ<sup>15</sup>, Καραούλια<sup>16</sup>. <τουρκ. qarouul = φύλακας.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὄ.π., σ. 370.

2. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 124.

3. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἑπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37.

4. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὄ.π., σ. 147.

5. Κ. Δ. Μέρτζιου, ὄ.π., σ. 192.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὄ.π., σ. 326.

7. Π. Α. Φουρίκη, ὄ.π., σ. 86.

8. Γ. Τ. Κόλια, ὄ.π., σ. 127.

9. Χριστοῦ Ἰ. Σούλη, ὄ.π., σ. 30.

10. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Δευτ. Συμβ. Τοπ. Πωγωνίου, «Ἑπειρωτικὴ Ἑστία» 2, σ. 37

11. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 105.

12. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 138.

13. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπ. Χρ.» 12(1937)113.

14. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὄ.π., σ. 329.

15. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 212.

16. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὄ.π., σ. 98.

Kārnvāsārā' (la —) = στο χάνι. Πρβ. Κραβασαρᾶς (Ἀμφιλοχία). Στὸν Γκαρβασαρᾶ ἢ Γκραβασαρᾶ<sup>1</sup> <τουρκ. kervansaray «caravansarai».

Kāṣeáre al Mātúṣiu (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τοῦ Ματθαίου. kaṣeáre <λατ. caseria = τοῦ τυροῦ, πρβ. καὶ ἑλλ. κασιάρα «ἢ προκοπή» (Μπόγκας Εὐάγγελος, Τὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῆς Ἡπείρου, Ἰωάννινα 1964, II, 219). Τὸ Mātúṣiu ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ματθαῖος, βλ. καὶ Tília.

— di la Gumárá (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς Γουμάρας, βλ. λ.

— di la Gréklo (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Šóputu la Gréklo καὶ Kāngeále di la Gréklo.

Kāṣeáre di la Groápe (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) στὶς γοῦρνες. Βλ. Groápe.

— di la Kétrī Álbe (la Kāṣeárea di la Kétrile aṣeále Álbe) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) στὶς ἄσπρες πέτρες. Βλ. καὶ Kétrī Álbe.

— di la Vúžu (la Kāṣeárea di la Vúžlo) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς κουφοξυλιᾶς. Βλ. καὶ Báltā di la Vúžu.

— di škúrdžea (la Kāṣeárea —) = στο τυροκομεῖο (στρούγγα) τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— Vākfeáskā (la Kāṣeárea —) = στο βακούφικο τυροκομεῖο (στρούγγα). Πρβ. στὰ Βακούφικα<sup>2</sup>. - vākfésku-eáska <vakúfe <ἑλλ. βακούφι <τουρκ. vakif «pious foundation».

Kāzā'ni πληθ. (ὄν. ἐν. Kāzáne) (tu —) = στὰ καζάνια. Ἐκεῖ εἶχαν τὰ ἐργαστήριά τους κιβδηλοποιοὶ ποὺ ἔκοβαν νομίσματα γιὰ νὰ πληρώνουν τὸ φόρο στὸν πασὰ τῶν Ἰωαννίνων. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὄ.π., σ. 150. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο: Καζάνια<sup>3</sup>, Καζάνι<sup>4</sup>, στὰ Καζάνια (Σταυροσκιάδιον)<sup>5</sup>, Καζάνια ἢ Καζάνια βαθιά<sup>6</sup>, Καζάνια<sup>7</sup>, στοῦ Καζάνι<sup>8</sup> <τουρκ. kazan «boiler».

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12(1937) 212.

2. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπωνυμικὸν τοῦ χωρίου Βέλτσιστα Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 9(1969)213.

3. Χ ρ ί σ τ ο υ Ἰ. Σ ο ὐ λ η, ὄ.π., σ. 230.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἡπ., ὄ.π., σ. 329.

5. Ἰ ἄ θ. Χ. Π α π α χ α ρ ί σ η, Δευτ. Συμβολή Τοπ. Πωγωνίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 2, 280.

6. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολή Ἡπ. Τοπ., ὄ.π., σ. 113.

7. Ἰ ἄ θ. Χ. Π α π α χ α ρ ί σ η, Τοπ. Πωγωνίου, ὄ.π., σ. 147.

8. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» 12 (1937)205.

Κεάρτινε (tu —) = στὸ λανάρι. Ἡ τοποθεσία ἔχει πυκνοὺς θάμνους ποὺ μοιάζουν μὲ λανάρια (χειροκίνητη μηχανὴ γιὰ τὸ λανάρισμα τοῦ μαλλινοῦ) <λατ. pecten = χτένι.

Κεάτῤα Aspártā di la Čiúka (la Keátra Aspárta —) = στὴ χαλασμένη πέτρα στὴν Čiúka. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Παρόμοια τοπωνύμια: Keatra<sup>1</sup>, Λιθάρι κόκκινο, Πέτρα<sup>2</sup>, λα Κιάτρα Λέφη<sup>3</sup>, Κιάτρα Φούρλουϊ, Κιάτρα αλ Τσάπουλουϊ (Δίστρατο)<sup>3</sup>. Ἡ λ. keatra <λατ. petra —. Aspártu-ā: μετοχὴ ρήματος aspargu <λατ. spargere = διασκεδάννυμι, διαλύω.

— al Búfu ἢ a Búflui (la Keátra — ἢ —) = στὴν πέτρα τοῦ μπουφου. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 38. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π. <λατ. bufus, ἀρχ. λατ. bubo = βύας, νυχτερινὸ πουλὶ σὰν τὴν κουκουβάγια. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. buf, ἑλλ. μπουφός.

(Κεάτρα) a Tarpui ἢ al Tarpu (la Keátra —) = στὴν πέτρα τοῦ τράγου. Ὁ Κ. Νικολαΐδης, ὁ.π., <ἀλβ. tsiar καὶ tšar τῶν Γκέκηδων. Πρβ. ἀλβ. çar, çjar, sqar, ἑλλ. τσάπος (Ἀραβαντινός, ὁ.π., 92), «τσάπ, τσάπ» (Κρυστάλλη, Ἄπαντα, II, 15 149. Εὐάγγ. Μπόγκας, ὁ.π., I, 397). Βλ. καὶ Τ. Parahadzi, ὁ.π.

— di la Čiukā (la Keátra —) = στὴν πέτρα τῆς Čiúka βλ. λ.

— Mbroástā (la Keátra —) = στὴν ὄρθια πέτρα mbrostu-a <ἀρχ. σλ. prostu κατὰ τὸν Τ. Parahadzi, ὁ.π..

— Mbroástā di la Gréklo (la Keátra —) = στὴν ὄρθια πέτρα στὸ Γκρέκο (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Šóputu di la Gréklo.

— al Kostagá (la Keátra —) = στὴν πέτρα τοῦ Κωσταγᾶ. Ἡ πέτρα αὐτὴ βρίσκεται στὰ σύνορα Δοτισικοῦ-Σαμαρίνας <ἑλλ. Κώστας - τουρκ. ağa=lord, master.

— Kundilie (la Keátra —) = στὴν πέτρα-κονδύλι. Κομμάτια αὐτῆς τῆς πέτρας χρησιμοποιοῦσαν τὰ παιδιά γιὰ νὰ γράφουν πάνω σὲ πλάκες. Ἡ ἰδιομορφία τοῦ τοπωνυμίου αὐτοῦ βρίσκεται στὸ ὅτι ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ οὐσιαστικά ποὺ δὲ συνδέονται μεταξὺ τους, ἀλλὰ καὶ τὰ δυὸ μαζὶ ἀποτελοῦν μιὰ ἔννοια. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐρμηνεύεται ἴσως ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν ὁμιλητῶν νὰ ἐντάξουν στὴ γλώσσα τους τὴν ἑλλ. λ. «κονδύλι» καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν στὴ δήλωση τοῦ τοπωνυμίου δίπλα στὴ βλάχικη λ. ke-átrā.-kundilie <κονδύλι.

— Neágāre (la Keátra —) = στὴ μαύρη πέτρα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 72, 145. negru-neágāre <λατ. nigrum = . Πρβ. ἑλλ. νιάγκρος-

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 370.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΑ. Ἑπ., ὁ.π., σ. 326.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937)

νιάγκρου: ή νιάγκρα μούλα (Μπόγκας Ε., ό.π., σ. 265). Οί Βλάχοι χρησιμοποιούν για τὸ μαῦρος τὸ láiu = λάγιος, μαῦρος.

— di Žiužiule (la Keátra —) = στὴν πέτρα τῆς Ζούζουλης. Ἡ πέτρα αὐτὴ βρίσκεται ἀκριβῶς στὰ σύνορα Σαμαρίνας-Ζούζουλης.

Kétrí Álbe (la Kétrile aṭeále Álbe ἢ Álbile) = στὶς ἄσπρες πέτρες. Albu <λατ. albus = λευκός.

— di Škúrdžea (la Kétrile —) = στὶς ἄσπρες πέτρες τῆς Škúrdžea. Βλ. λ.

— (la Doále Kétrí) = στὶς δυὸ πέτρες. Τόπος ὅπου οἱ Σαμαριναῖοι ἀποχαιρετοῦσαν καὶ ὑποδέχονταν τοὺς ξενητεμένους. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ πέτρες μεγάλωναν καθὼς ποτίζονταν ἀπὸ τὰ δάκρυα (πέτρες τῶν δακρῶν). Βλ. καὶ Wace-Thompson, ό.π., σ. 36.

— (la Doále Ketrí di la Murmínde) = στὶς δυὸ πέτρες τοῦ μνήματος. Για τὸ Murmínde βλ. λ.

Kínétu (la —) = στὸν πευκώνα. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ ἴδιο τοπωνύμιο, π.χ. Κίνετ, λόφος Ἐρμάτων<sup>1</sup>, τὸ δάσος τῆς «Κινέτας» στὰ Μέγαρα Κνέτα<sup>2</sup>. Ὁ Ἰ. Σαρρῆς, ό.π., σ. 142 τὸ παράγει ἀπὸ τὴν ἄλβ. λ. kēnētē-kēneta = τόπος ὑγρὸς καὶ βαλτώδης <λατ. pinetum —.

Kíníku (la —) = στὸ πευκάκι <κίνυ + παραγωγικὴ κατάξηλη -íku (πρβ. fičiór-fičiuṛíku), βλ. καὶ G. S. Henrich, Κλητικὲς καὶ γενικὲς σὲ -o ἀπὸ τὰ ἄρσενικὰ σὲ -os στὰ μεσαιωνικὰ καὶ νέα ἑλληνικὰ, Θεσσαλονίκη 1976, 65 κ.έ.

Kínu Sfírlíciu (la Kínlo —) = στὸ στριφτὸ πεῦκο. Ὁ Τ. Parahadzi γιὰ τὴ λ. Sfírlíciu <πρβ. ἄλβ. Fëllis, ἑλλ. φουρλέτσου, σφούρλα = στροφή κίνυ <λατ. pinus—. Kíní al Miháli (la Kínli —) = στὰ πεῦκα τοῦ Μιχάλη. Πρβ. καὶ Kínlu al Dítša<sup>3</sup>.

Kírkuṛí (la —); Τόπος γυμνὸς χωρὶς βλάστηση. Πρβ. καὶ ἑλλ. κριάκουρα, στοὺν Γκριάκουρα, λιβάδι, ράχη Τζουμέρκων (Μελισσοῦργοι Ἡπ.)<sup>4</sup> Ὁ Κόλιας, ό.π., σ. 132, γράφει: «Κάρκουρα», τόπος πλήρης καρκάρων. Ἡ λέξις κριάκουρα ἐσήμαινεν εἰς Κουκοβίτσαν τόπον βραχῶδη, εἶναι δὲ ἡ κουτσοβλαχικὴ λέξις kreaku-kreakuṛí = τόπος ἀπόκρημνος-κρημνός. Ὁ Murnu (Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen, München 1900) τὴν θεωρεῖ ρουμανικὴν ἐνῶ ὁ Νικολαΐδης σλαβικὴν. Κριάκουρα ἀπὸ ἀναγραμματισμόν. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ό.π., σ. 136, Κριάκουρας ἀπὸ τὴν ἄλβανικὴν grycore = μικρὰ κοιλὰς εἰς τὴν κορυφὴν βουνοῦ μὲ λιβάδι. Εἰς τὴν ἀρχ.

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 218.

2. Π. Α. Φουρίκη, ό.π., σ. 113.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 370.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ό.π., σ. 104.

ρουμ. grījac = σαυροειδῆς καὶ gurā = χάσμα, ἄρα Κριάκουρας = σταυροειδὲς χάσμα. Ἄλλ' ἀποκλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐρμηνείας.

Κιύρίστᾶ (la —) ; Εἶναι πλαγιὰ κατάφυτη ἀπὸ ρόμπολα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 45, 50, 71, 130, 146. Μήπως = τόπος τῆς Κυρᾶς; κιύρι<κυρᾶ (πρβ. καὶ τὸ fīntīnā ali Kiráoā, βλ. λ., τὸ ὅποιο βρίσκεται στὴν πλαγιὰ αὐτῆ).

Κοάστᾶ (la —) = στὴν πλευρὰ<λατ. costa. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., σ. 146.

Κρύτσε (la —) = στὸ σταυρό. Σταυρὸς ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν συνόρων Σαμαρίνας-Χελιμοδιοῦ, Πρβ. Λα Κρούτσε (Δίστρατο, Ἄετομηλίτσα)<sup>1</sup><λατ. crux-cis.

Κυκότι (la —) = στοῦ Κοκότη. Κυριώνυμο· πρβ. ἐπόνυμα Κοκότης, Κόκοτας.

Κύλᾶ al Hadžibira (la Κύλα —) = στὸν πύργο τοῦ Χατζημπύρου. Πρβ. ἑλλ. κουλά, κουλῆς<τουρκ. kule «tower».

Κυρᾶ'νι πληθ. (ὄν. ἐν. kuránā) (la —) = στὶς κουπάνες. Πρβ. Κυρᾶ'νι<sup>2</sup>. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία βλ. Τ. Parahadzi, ὅ.π., στή λ.

Κυστύλι (la Tjulia al Κυστύλι) = στοῦ Ζήση Κουστούλη. Μέρος ὅπου ἔζησε τὰ τελευταῖα του χρόνια καὶ πέθανε ὁ Ζ. Κουστούλης. Tjulia-ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. Ζήσης.

Kuzmā' (l' αγίου-Kuzmā'lu) = στὸν ἅγιο Κοσμᾶ. Μέρος ὅπου τὸ 1775 κήρυξε ὁ νεομάρτυρας ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Σήμερα ὑπάρχει ἐκεῖ ἐκκλησιὰ στὸ ὄνομά του<sup>3</sup>.

Κύτjuri dit Ğirikina (tu Κύτjurlī —) = τὰ κούτσουρα στὴ γερακίνα, βλ. λ. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπομεινάρια ἀπὸ ρόμπολα. Πρβ. Κούτσουρα<sup>4</sup>, Κούτσουρα (Εὐρυτανία-Γορτυνία)<sup>5</sup>, στὰ Κούτσουρα (Μελισσουργοὶ Ἴηπ.)<sup>6</sup><κούτσουρο.

Λάκυ (la —) = στὸ λάκκο. Πρβ. καὶ Λάκκος<sup>7</sup>, σ'τς Λάκκ'ς (Κωστήτσι Ἴηπ.)<sup>8</sup><λάκκος ἢ<λατ. lacus «λίμνη».

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 226.

2. Ν ι κ. Γ. Π α π α δ ο π ο ὐ λ ο υ, ὅ.π., σ. 371.

3. Ἄ π ο σ τ. Ε. Β α κ α λ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 345, ὅπου μνημονεύει γράμματα χαραγμένα σὲ βράχο ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτὸ τὸ γεγονός. Πρβ. ἀκόμα W a c e - T h o m p s o n, ὅ.π., σ. 89.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΑ. Ἴηπ., ὅ.π., σ. 326.

5. Γ. Τ. Κ ό λ ι α, ὅ.π., σ. 131.

6. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 123.

7. Γ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, ὅ.π., σ. 90.

8. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἴηπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 114.

— dit Girikína (la —) = στο λάκκο τῆς γερακίνας, βλ. λ.

— Vínitu (la —) = στο βαθυγάλαζο λάκκο. Για τὸ vínitu βλ. Fíntíni vínite.

Lála (la Tákí al Lála) = στοῦ Τάκη Λάλα. Τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει τὸ μνῆμα τοῦ Τάκη Λάλα.

Lanářá ali Stímárie Níkă (la Lanára —) = στο λαναριστήριο τῆς Μικρῆς Παναγιᾶς. Βλ. καὶ Ikoánă ali Stímárie Máre<λανάρα.

Lázínă (tu —) = στὴ λάζινα. Εἶναι ἡ πιὸ ζεστὴ περιοχὴ τῆς Σαμαρίνας. Στὴν Ἀετοράχη Ἡπ. Λάζινα «συνοικισμὸς ποὺ πρὶν κατοικηθεῖ πουλιόταν ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἀνατολικὰ τῶν Λαζάνων σὰν λιβάδι»<sup>1</sup>, Λάζινα<sup>2</sup>, στ'ς Λαζ'νιές (Μελισσοῦργοι Ἡπ.)<sup>3</sup>, Λαζίνα<sup>4</sup>. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὅ.π., σ. 196: Λαζινιές ἀπὸ τὴν σλ. λ. lazina = τμῆμα ἀγροῦ μὴ ἀροτριωθὲν ἢ καὶ lasina (σλ.) = εἶδος σταφυλῆς.

Léfkă (la —) = στὴ λεύκα. Πρβ. στ'ς Λεῦκις (Ἀετοράχη, Κουκούλι Ζαγορίου)<sup>5</sup>. Βλ. καὶ Asprólefți.

Lésura (la —); Εἶναι βρύση μέσα στο χωριό. Βλ. καὶ T. Parahadzi, ὅ.π., στὴ λ. lésu.

Liméře (la —) = στο λημέρι<έλλ. λημέρι, πρβ. καὶ ἄλβ. limer.

— di la Gréklo (la Limérea —) = στο λημέρι τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Βλ. καὶ Şóputu di la Gréklo.

Límne dit Láku ἢ Límne ku Ářă Vinită (la Límnea ἢ la Limnea —) = στὴ λίμνη τοῦ λάκκου ἢ στὴ λίμνη μὲ τὸ βαθυγάλαζο νερό. Για τὴ λέξη Vínită βλ. Fíntíni Vínite, límne<λίμνη.

Lóku Trářtu (la Lóklo ařeó Trářtlo) = στο τραβηγμένο μέρος. Εἶναι τόπος ὅπου συμβαίνουν κατολισθήσεις. Lóku<λατ. locus —, trářtu μετοχὴ τοῦ ρήματος trágu<trahere = ἔλκω, πρβ. καὶ ἔλλ. τραβῶ, ἄλβ. (tër)heq, βλ. καὶ T. Parahadzi, ὅ.π., στὴ λ. trágu.

Lúpu Spindzurátu (la Lúplo ařeó Spindzurátlo) = στο λυκοκρέμασμα. Κάποιος λύκος κρεμάστηκε ἐκεῖ καθὼς προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει τὰ σκυλιὰ ποὺ τὸν κυνηγοῦσαν. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὅ.π., 149, 157, Κρέμασμα (Κωστήτσι Ἡπ.)<sup>6</sup>. Για τὸ spindzurátu βλ. Ářa Spindzurátă.-lúpu<λατ. lupus. Πρβ. ἀκόμα τὸ τοπωνύμιο Βάλια Λούπλου (Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 9, 219).

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 100.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὅ.π., σ. 233.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 128.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσας, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 228.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 109.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἡπ. Τοπ., ὅ.π., σ. 114.



Lianúgā (la) = στὴ λιανούρα. Τοποθεσία μὲ πολλὰ μικρὰ ὄξυες. Πρβ. καὶ Λιανούρα = Δασύλιον Βούρμπιανης ἀπὸ ὄξυες. Λέγεται καὶ Λιανούρι<sup>1</sup> <λιανούρα (λιανός).

Másu di la Nánā (la Máslo —) = στὸ γρέκι τῆς νάνας. Βλ. Nánā. Πρβ. καὶ doáli másuri<sup>2</sup> <λατ. mansum «ἄσυλον».

Mānāstíru (la —) = στὸ μοναστήρι. Εἶναι παλιὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ποὺ ἄκμασε τὸ 19 αἰῶνα· μόνασε ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ ἐκ Σαμαρίνης. Λειτουργοῦσε ἐπίσης ἀξιόλογη σχολὴ ζωγράφων <μναστήρι, μοναστήρι.

Míha (la —) = στοῦ Μιχάλη. Ἐκεῖ σκοτώθηκε ὁ Μίχα ἀπὸ τὸν συμπατριώτη του Škráku.

Mirmisáku (la Mirmisáklo) ; Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

Mníma al Liftéri alu Anthúli ši al Mítri al Dimulió (la Mníma —) ἢ (la Liftéri) = στὸ μνημα τοῦ Λευτέρη Ἀνθούλη καὶ τοῦ Δημήτρη Δημολιοῦ ἢ στοῦ Λευτέρη <μνημα.

— al Nikulí (la Mníma —) = στὸ μνημα τοῦ Νικολῆ.

Moárgā al Hadžibíra (la Moára —) = στὸ νερόμυλο τοῦ Χατζημπύρου <λατ. mola—.

— al Hadžigíáni (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Χατζηγιάννη.

— al Gíókā (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Γιόκα.

— ali Stímārie Níkā (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τῆς Μικρῆς Παναγιάς. Niku <μικκός, μικὸς μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2.6.1.

— al Tákí al Mókea (la Moára —) = στὸ (νερό)μυλο τοῦ Τάκη Μόκια.

Moáŕe (la Moáŕea —) = στὴ γριά. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 44. Πρβ. Βάβω, πέτρα ἀνω σὲ λόφο ποὺ μοιάζει μὲ γριά (Ἁετοράχη Ἁπ.)<sup>3</sup>, στ' Βάβου (Μελισσοῦργοι Ἁπ.)<sup>4</sup>. Πρβ. ἄλβ. moshë = ἡλικία.

— al Gíákā (la Moáŕea —) = στὴ γριά τοῦ Γιάκα. Πέθανε στὸ μέρος ἐκεῖνο καθὼς κατέβαινε στὰ χειμαδιά.

Mučeli di la Alútu (la Mucéile —) = στὴ λούτσα τοῦ πηλοῦ, βλ. Alútu. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιον. Πρβ. στ' Μουτσιάρα = τοποθεσία μὲ πολλὰς μουτσιάρες (ἀναβρύσεις) ἐδάφους (Βρυσούλα Πρεβέζης)<sup>5</sup>, Μουτσιάρα, Μουτσιλές<sup>6</sup>, στὴ Μότσιαλη = τοποθεσία ὑδροχαρῆς (ὑπάρχει καὶ εἰς

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 12(1937) 230.

2. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἁπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 101.

6. Χρίστου Ἱ. Σούλη, ὁ.π., σ. 235.

τὸ χωρίον Μπουλιαράτι τῆς Δρόπολης)<sup>1</sup>, στ' Μουτσίλα<sup>2</sup>, Μοτσεάλα, σ' ὄλη τὴν ἐπαρχία Κονίτισης<sup>3</sup>. Ὁ Μπέττης (Τοπ. Βέλτισστας, ὁ.π., σ. 34-45) γράφει: Μουτσιάλα σλαβ. mučar ἢ močila. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 182-203), «Μουτσίλες» εἶναι ἢ λ. močila (σλαβ.) = τόπος ὑγρός, Μουτσάρα, εἶναι ἢ σλαβ. moča (προφ. μότσια) = τόπος ἐλώδης καὶ močar = ὑγρασία λόγῳ βροχῆς.

— dit Amiré (la Mučéile—) = στὴ λούτσα τῆς βοσκῆς, βλ. Amiré.

Murána (la—) = στὸ Μοράβα. Βουνὸ πάνω ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα.

Murmínde (la—) = στὸ μνημα. Ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος ἀρχαῖος τάφος. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 24, 36, 37, 45, 75. Πρβ. καὶ Murmínti (πληθ. Murmíntzâ)<sup>4</sup>, Μορουμέντο αλ Φλέβο<sup>5</sup> <λατ. monumentum.

Múzgã (la—) = στὴ λάσπη. Τοποθεσία μὲ μουντὸ χῶμα ποὺ γίνεται γλοιώδης λάσπη. Πρβ. στ' Μούζγκα = τοποθεσία ὅπου ἀφθονεῖ ἢ μούσγκα (λάσπη) Πυρσόγιαννη<sup>6</sup>. Ὁ Τ.Ραραhadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. muzgë<ἀρχ. σλαβ. muzga.

Nánã (la—) = στὴ νάνα. Μέρος ὅπου φυτρώνει τὸ φυτὸ nánã ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν οἱ Σαμαριναῖες γιὰ νὰ κάνουν πίτες. Πρβ. Νένα = λάχανο βουνοῦ<sup>7</sup><τουρκ. na'na, nane «mint». Πρβ. καὶ βουλγ. nané.

Nāníče (la—) = στὴ μικρὴ νάνα. Μέρος ὅπου τὸ ἴδιο φυτὸ (νάνα) ὑπάρχει σὲ μικρότερη ποσότητα: <nánã + ὑποκοριστικὴ κατάληξη -iče (κατὰ τὸ vále-váliče βλ. λ.).

Núku (la—) = στὴν καρυδιά. Βρίσκεται στὸ Χιλιομόδι (βλ. Hilimóde). <λατ. nux-nucem, ἀκόμα μπορεῖ <nucus.

— al Paramíha (la Núklo—) = στὴν καρυδιά τοῦ Παπαμίχα.

— al Stéfa (la Núklo—) = στὴν καρυδιά τοῦ Στέφα.

— di la Háne (la núklo—) = στὴν καρυδιά στὸ χάνι (βλ. Háne). Βρίσκεται στὸ χάνι τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ.

Páde a Káilor (la Pádea—) = στὴν πεδιάδα τῶν ἀλόγων. Ἐκεῖ ἄφηναν οἱ κиратζήδες τὰ ἄλογά τους γιὰ νὰ βόσκουν. Πρβ. καὶ Πάδη<sup>8</sup>, στ'ς Πάδεις =

1. Ἄθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 145.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 125.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτισης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 240.

4. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 372.

5. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτισης, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» 12(1937) 241.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὁ.π., σ. 325.

8. Βικτωρὸς Δούσμανη, ὁ.π., σ. 17-63.

ἐκτάσεις ὀμαλαί (Κορύτιανη Ἑπ.)<sup>1</sup>, Πάδες, Παδούλλα<sup>2</sup>, στ' Μπάδ' τ' Λούρ' (Κωστήτσι Ἑπ.)<sup>3</sup>, στ' Πάδη (Μελισσοῦργοι Ἑπ.)<sup>4</sup>, στοῦ πάδι, Πάντε Λούγκα (ἴσιωμα μακρὺ), Πάντε Μάρε (μεγάλο ἴσιωμα) (Δίστρατο)<sup>5</sup>. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὀ.π., σ. 187, Πάδη, εἶναι ἢ λ. *pad* = ἔδαφος κατιόν, μικρὰ κατωφέρεια. Ὁ Τ. Parahadzi, ὀ.π., γιὰ τὴν λέξη *ráde* <ἀρχ. σλαβ. *radī* ἀμφίβολης σημασίας· *káilor* γεν. πληθ. τοῦ *kálu* <λατ. *caballus* = ὁ ἐργάτης καὶ ἀχθοφόρος ἵππος.

(*Ráde*) a *Fúrlor* (la *Rádea*—) = στήν πεδιάδα τῶν κλεφτῶν. Πρβ. στοῦ φούρου (Μελισσοῦργοι Ἑπ.)<sup>6</sup>, *Fântâna a Fúrlor*<sup>7</sup>, Κλεφτόβρυση<sup>8</sup> <λατ. *Fur*—, πρβ. καὶ ἑλλ. φῶρ—.

— a *Gíftlor* πληθ. (ὄν. ἐν. *Gíftu*) (la *Rádea*—) = στήν πεδιάδα τῶν γύφτων. Ἔμειναν κάποτε ἐκεῖ γύφτοι.

— *Kitéu* (la *Rádea*—);

— *ali Stímărie Máre* (la *Rádea*—) = στήν πεδιάδα τῆς Μεγάλης Παναγιάς. Ἐκεῖ χορεύεται κατὰ τὴ γιορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁ περιφημος χορὸς *Čiáciu* (Τσιάτσιος).

— *al Parakírgia* (la *Rádea*—) = στήν πεδιάδα τοῦ Παπακύργια.

— *Máre di Virtikónța* (la *Rádea ațea Márea*—) = στὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς τραμπάλας. Ὁ Τ. Parahadzi, ὀ.π., γιὰ τὸ *Virtikónța* καὶ τὸ συνώνυμό του *Drîmbábă* <;

— *Mșátă* (la *Rádea ațea Mșáta*) = στήν ὁμορφὴ πεδιάδα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὀ.π., σ. 36, 146: Ἀγαπητὸ μέρος στοὺς Σαμαριναίους γιὰ κατασκηνώση. Ἀξίζει τὴν ἐπωνυμία της. Εἶναι ἓνα ὠραῖο μέρος σὲ ἓνα ὀροπέδιο ποῦ διακόπτεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ ρυάκια μὲ ὠραιότατο κρὺο νερό· *mșatu* <λατ. *musiatus* <ἑλλ. μουσιάω, ἢ <λατ. (*in*) *formosius*).

*Paradórahu* (la —) = στὴ *ράχη* τοῦ *παπᾶ* <παπᾶς + *ράχη* ἀναλογικὰ πρὸς τὸ *παπαδοκόρη*.

*Pararúliu* (la *Pararúilo*) = στοῦ Παπαρούλιου.

*Parazísi* (la—) = στοῦ Παπαζήση. Πρβ. Wace-Thompson, ὀ.π., σ. 43: «Τὸ νερὸ προέρχεται ἀπὸ τοπικὴ πηγὴ. Εἶναι τὸ καλύτερο καὶ πιὸ κρὺο νερὸ τῆς Σαμαρίνας».

1. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 105.

2. Χ ρ ί σ τ ο υ Ἰ. Σ ο ὄ λ η, ὀ.π., σ. 237.

3. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 116.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 126.

5. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 151.

6. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Συμβολὴ Ἑπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 128.

7. Ν ι κ. Γ. Π α π α δ ο π ο ὐ λ ο υ, ὀ.π., σ. 368.

8. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ὐ λ ο υ, Τοπ. ΝΔ. Ἑπ., ὀ.π., σ. 327.

Päyīta (la—) = στοῦ Παγίτσα. Καὶ σήμερα ὑπάρχει ὁμώνυμο ἐπώνυμο στῆ Σαμαρίνα. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 166.

Pälitā (la Pälitā) = στῆ δαρμένη (;). Πλαγιά ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Čiūka, βλ. λ. pälitu-ä, μετοχὴ τοῦ ρήματος pälésku = δέρνω.

Péndā (la—) = τοῦ Πέντα. Μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς βρύσεις τῆς Σαμαρίνας. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

Pixāri πληθ. (ὄν. ἐν. pixāre) (tu—) = στὰ πυξάρια<πυξάρι<ἀρχ. ἔλλ. πύξος.

Rizúlie πληθ. (ὄν. ἐν. rizúliu) (la—) = στὰ πεζούλια. Φυσικὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους σὲ πεζούλια. Πρβ. Πιζούλια, ὄνομα ἐπικλινούσ ἐκτάσεως καλλιεργούμενης, εἰς πεζούλια δὲ πρὸς ἰσοπέδωσιν διηρημένης. Εἰς Γορτυνίαν λέγεται καὶ Πεζούλες (Ἄρχ. Ἱστορ. Λεξ.)<sup>1</sup>, στὰ Πιζούλια (Κωστήτσι Ἰπ.)<sup>2</sup><πεζούλι.

Prióne al Gianáki al Nígzā (la Priónea —) = στὸ πριόνι τοῦ Γιαννάκη Νίκζα. Πρβ. Πριόνια<sup>3</sup>, στὰ Πριόνια, τοποθεσία Κερασόβου, ὅπου ὑπῆρχαν ὕδροπριόνια<sup>4</sup><πριόνι.

— al Míha ši al Kóla al Māliṭu (la Priónea—) = στὸ πριόνι τοῦ Μιχάλη καὶ τοῦ Νικόλα Μαλίτσου.

— al Nikuláki al Fóle (la Priónea —) = στὸ πριόνι τοῦ Νικολάκη Φώλια.

— al Náṣu ši al Náki al Bití'rna (la Priónea—) = στὸ πριόνι τοῦ Θανάση καὶ τοῦ Γιάννη Μπιτίρνα· Náṣu<Νάσος<Θανάσης. Γιὰ τὸ Náki βλ. Alóne al Náki al Pālā.

— al Gianáki alu Areákā ši al Mičibúnā (la Priónea —) = στὸ πριόνι τοῦ Γιαννάκη Ἀρεάκα καὶ τοῦ Μιτσιμπούνα.

— al Šórbī (la Priónea—) = στὸ πριόνι τοῦ Σιόρμπη.

Prúni πληθ. (ὄν. ἐν. Prúnu) (la—) = στὶς κορομηλιές. Πρβ. Pruníklū al Gizári<sup>5</sup><λατ. prunus.

Prúnu al Gíṭa (la Prúnlo—) = στὴν κορομηλιά τοῦ Γιώτσα.

Púnge (la—) = στῆ γέφυρα. Παλιὰ ξύλινη γέφυρα στὸ ποτάμι τῆς Σαμαρίνας. Πρβ. Rúnti a Karaktsiúli<sup>6</sup><λατ. pons-tis.

— al Parakírgia (la púngea—) = στῆ γέφυρα τοῦ Παπακώργια.

1. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 143.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἰπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 116.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 373.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938) 165.

5. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 373.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 373.

— al Vurlugiáni (la Pungea—) = στὴ γέφυρα τοῦ Βουρλογιάννη (Τρελλογιάννη).

Putámie di la Mănăstiru (la Putămia—) = στὴν ποταμιὰ στὸ μοναστήρι. Πηγάζει ἀπὸ τὴ Virtikónța (Gréku) βλ. Páde Máre di Virtikónța καὶ Șóputu di la Gréklo, περνάει ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα, Δίστρατο, Ἄρματα, Κόνιτσα καὶ χύνεται στὸ Βοῖδομάτη (Ἄωος). Πρβ. Ποταμιά<sup>1</sup>, Ποταμιά<sup>2</sup> <ποταμιά, βλ. καὶ Ν. Κατσάνη, ὁ.π., 2. 1. 116. 3. 5. 8.

Rámu (la Rámlo) = τοῦ Ράμου.

Réndă (la Rénda). Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 168.

Rustáne (la —). Εἶναι κοίλωμα μὲ μιὰ μόνο πρόσβαση.

Sálte πληθ. (ὄν. ἐν. sálța) (la—) = στὶς ἰτιές <λατ. salix-cis.

Sămărădzi πληθ. (ὄν. ἐν. sāmără) (la—) = στοὺς σαμαράδες. Ἕπῃρχαν ἐκεῖ ὑλοτόμοι ποὺ ἔβγαζαν ξυλεία γιὰ σαμάρια <σαμαράς.

Samarína, βλ. Συμεωνίδη Χαρ., Σαμαρίνα «Μακεδονικά» 7(1966), ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία, Πρβ. Παληοσαμαρίνα, κτῆμα τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Θεσσαλία, ὅπου ξεχειμώνιαζαν τὰ πρόβατα τοῦ Μοναστηριοῦ, Βίκτωρος Δούσμανη, ὁ.π., σ. 49, πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 92.

Skáră (la—) = στὴ σκάλα. Εἶναι σκαλιστὴ πάνω σὲ βράχο σκάλα. Πρβ. Σκάλα<sup>3</sup>, Σκάλα<sup>4</sup>, σ'τς Σκάλα (Μελισουργοὶ Ἦπ.)<sup>5</sup>, στ' Σκάλα (Χώσσην Ἦπ.)<sup>6</sup> <σκάλα ἢ <λατ. scala.

Skurdeái (la—); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 37, 75, καὶ Capidan Th., Aromâni, Dialectul Aromân, București 1932, 515i-eai (<:), ἡ κατάληξη δηλώνει αὐτὸν ποὺ τοῦ ἀρέσει... ποὺ μπορεῖ νά... , π.χ. fiteái = αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρέσει νὰ συμπεριφέρεται σὰν κορίτσι.

Skutide di la Kínli al Miháli (tu Skutídea—) = στὸ σκοτάδι τῶν πεύκων τοῦ Μιχάλη. Τὰ πεύκα στὴν τοποθεσία αὐτὴ εἶναι τόσο πυκνά, ὥστε οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲν μποροῦν νὰ διαπεράσουν καὶ νὰ φωτίσουν τὸ μέρος. Πρβ. νε σκοντάντ<sup>7</sup> <σκοτάδι.

Sfindánu di la Brátu (la Sfindánlo—) = στὸ σφεντάμι στὸ ἔλατο. Βλ. καὶ bratu <σφεντάμι, σφένδαμος.

1. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 93.

2. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 238.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἦπ., ὁ.π., σ. 329.

4. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 92.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 127.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 135.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938)

Sfindánu di la Pizúlie (la Sfindánlo —) = στο σφεντάμι στα πεζούλια.  
 Βλ. Pizúlie.

Šilātúrā (la—) = στο σέλωμα. Πρβλ. λα schalatoúra (στην άλατιέρα), τοποθεσία Διστράτου όπου άλατίζουν τα πρόβατα<sup>1</sup>, σ' τ' σ' schilitoúra, άτραπός και τοποθεσία περι αυτήν. Άνώματος και γεμάτη χαλίκια άτραπός (Κουκούλι Ζαγορίου)<sup>2</sup>. Ό Κ. Δ. Μέρτζιος, ό.π., σ. 192, Σιλιτούρα: Σχετίζεται με τη ρουμανική silitor-oare = άδιάλειπτος, συνεχής, ή με το silitra = άλας και πέτρα νίτρου (κοινώς Γκιουβερτζελές). Ό Τ. Parahadzi, ό.π., silatura <\*sellatura<λατ. \*sellare<(sella(;

Sindilíu (la—) = στη συντέλεια. Πρβ. Συντέλειον, όριον δύο γειτονικών χωριών<sup>3</sup><συντέλεια.

Sinurómate (la tréile Sinurómate) = στα τρία σύνορα. Είναι τα σύνορα των χωριών Δοτσικό, Φιλιππαιοί, Σαμαρίνα. Ό πληθ.<έν. sínuru κατά το έλλ. γράμμα-γράμματα<σύνορο· tréi<λατ. tres-tria.

Skilíθre (la—) = στα σκληθρα. Υπάρχουν εκεί πολλά σκληθρα που οι φλοῦδες τους χρησιμοποιούνται για το βάψιμο μαλλιών. Πρβ. Σκληθρα<sup>4</sup><σκληθρο.

Stamúli (la—) = στοῦ Σταμούλη<Σταμούλης, ύποκοριστικό του Στάμος.

Stána (la—) = στοῦ Στάνα.

Stifáne (la—) = στο στεφάνι. Δακτύλιος διαφορετικοῦ πετρώματος πάνω σέ βράχο. Πρβ. Στεφάνι Όλύμπου, στοῦ στιφάνι τ' Βέλι' (Κωστήτσι Όπ.)<sup>5</sup>, στοῦ Στιφάνι τ' Νάτσ' (Φορτώση Όπ.)<sup>6</sup> στεφάνι.

\*Škúrdže (Škúrdžea); Το ὕψωμα αυτό έχει γύρω γύρω ὄξυες και πεῦκα ἐνῶ στην κορυφή ὑπάρχει ένα κοίλωμα. Βλ. και Wace-Thompson, ό.π., σ. 149.<;

Šóputu al Bulúbasi (la Šóputlo—) = στη βρύση του Μπουλούμπαση. Πρβ. šóputli atsali Márlí<sup>7</sup>. Στοῦ shóπουτου σέ πολλά χωριά της έπαρχίας Κονίτσης<sup>8</sup>, στ' Σιόπουτ' (Χώσεψη Όπ.)<sup>9</sup>, στοῦ shóπουτου (Κουκούλι Ζαγορίου

1. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Όπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 170.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Όπ. Τοπ., ό.π., σ. 110.

3. Γ. Τ. Κόλια, ό.π., σ. 147.

4. Γ. Τ. Κόλια, ό.π., σ. 146.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Όπ. Τοπ., ό.π., σ. 117.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Όπ. Τοπ., ό.π., σ. 135.

7. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ό.π., σ. 374.

8. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Όπειρωτικά Χρονικά» 13(1938) 173.

9. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολή Όπ. Τοπ., ό.π., σ. 139.

ου, Μελισουργοὶ Ἦπ.)<sup>1</sup>. Ὁ Ν. Πατσέλης (Τοπωνυμικὸν Δελβινακίου, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 15,1959, 366), Σιόποτο<σερβ. βουλγ. σοπότ = γῆ νεροῦ, ὁ Π. Ἀραβαντινός, ὁ.π.,<εἰσοποτὸν ἢ σηποτὸν = διὰ τὸ ἄνυδρον τῶν μερῶν ὅπου εὐρίσκετο, ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 192. Σιόποτος<σλ. sorot = μικρὰ πτῶσις ὕδατος.

— al Dabúra (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Νταμπούρα, βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 44, 70.

— al Dóta (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Ντότα.

— al Džavéla (la Σόρυτλο al—) = στὴ βρύση τοῦ Τζαβέλα.

— al Kítíunu (la Σόρυτλο la Kítíunlo) = στὴ βρύση τοῦ Κατούνα.

(Σόρυτου) al Γανρίλι (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Γαβριήλ. Ἴσως ἦταν κάποιος καλόγερος τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Ἀρμάτων-Σαμαρίνας.

— al Hadži (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Χατζῆ.

— al Parakírgia (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Παπακύργια.

— al Sarmanióti (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Σαρμανιώτη Sarmanioti<Samarinioti μὲ ἀναγραμματισμό.

— al Săkiláru (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Σακελλάρη. Λέγεται ὅτι αὐτὴ τὴ βρύση τὴν ἔχτισε κάποιος δάσκαλος Σακελλάρης. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43.

— al Stímărie Máre (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τῆς Μεγάλης Παναγιάς. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 40.

— di Kódru (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ δρυμοῦ. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 145. Σὲ πολλὰ μέρη συναντοῦμε τὸ τοπωνύμιο αὐτό: στ'ς Κόντρις = λόφος μὲ κοντριά (;) (Καλέντζι Ἦπ.)<sup>2</sup>, Κόντρες<sup>3</sup>, Κοντούρα = δασωμένη ραχούλα<sup>4</sup>, Κόντρα = βραχώδης λόφος<sup>5</sup>, Κόντρος<sup>6</sup>, Κόντρες = πέτρες (;)<sup>7</sup>, Κόντρα Ζέζα κατὰ τὸν Σαρρῆ<ἀλβ. kodra e zezë, Κοντρεζέζα<ἀλβ. kodrëzë = λοφίσκος<sup>8</sup>. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., πρβ. ἀλβ. kodër<λατ.<\*quodrum (quadrum «τετράγωνο»).

— di la Gréklo (la Σόρυτλο—) = στὴ βρύση τοῦ Γκρέκου (Ἑλληνα). Ἔνας γκρέκος ποῦ ἦταν ἄρρωστος πέθανε μόλις ἤπια ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς βρύ-

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100, 127.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἦπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102

3. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρένων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 146.

4. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρένων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 420.

5. Ἰω. Σαρρῆ ὁ.π., σ. 132.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπωνυμικὸν Γραμμένων Ἰωαννίνων, «Ἡπειρ. Ἑστία» 8(1959).

7. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτισσας, ὁ.π., σ. 211.

8. Π. Α. Φουρική, ὁ.π., σ. 115.

σης αὐτῆς. Βλ. καὶ Kāngeále di la Gréklo.

— la Gudrumíta (la Şóputlo —).

Şuputíku (la Şuputíklo) = στὴ βρυσούλα. Πρβ. Şoputikâ<sup>1</sup> <şoputu + παραγ. κατάληξη -iku, βλ. καὶ Kiníku.

— al Mitákă (la şuputíklo—) = στὴ βρυσούλα τοῦ Μιτάκα.

— di la Firi (la Şuputíklo—); Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 43, şóputu dit vale.

Şuputíră (la—) = στὴ βρύση.

Tambúri (la—) = στοῦ Ταμπούρη.

Tăbúre (la—) = στὸ ταμπούρι. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Σμίξης-Σαμαρίνας καὶ ὑπῆρχε προφανῶς ἐκεῖ τουρκικὸ ταμπούρι <ταμπούρι.

Túlia (la —) = στοῦ Τούλια. Ἦταν κάποιος τσομπάνος ποὺ εἶχε τὰ πρόβατά του στὴν περιοχὴ tu lázină βλ. λ. Πρβ. λατ. Tulius, ἀντίστοιχο τοῦ Ματθαῖος.

Tumbă (la—) = στὴν τούμπα (μνήμα). Πρβ. Ἄνω-Κάτω Τούμπα Θεσσαλονίκης, Τσόμπα-κατσίκι <tumbe <tumba = τύμβος, tzube-a = κάθε ὕψωμα<sup>2</sup>, στ' Ντούμπα<sup>3</sup>.

— di Şkúrdžea (la Tumba —) = στὴν τούμπα τῆς Şkúrdžea, βλ. λ.

Túrku (la Túrkle) = στὸν Τοῦρκο. Σκοτώθηκε ἐκεῖ κάποιος Τοῦρκος πέφτοντας ἀπὸ βράχο.

Θανάσι (l' Αγίου-Θανάσι) = στὸν ἅγιο Ἀθανάσιο. Ὑπάρχουν δυὸ ἐκκλησίες τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ἡ μία στὸ Hilimóde, βλ. λ., καὶ ἡ ἄλλη στὴ Σαμαρίνα.

Ţal Vasíli al Ţaknákí (la—) = στὴ Βασίλαινα τοῦ Τσακνάκη. Ὑπάρχει μνήμα γυναικας ποὺ πέθανε καὶ θάφτηκε ἐκεῖ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς.

Ţára Agóşe (la Ţára aşea Agóşea) = στὸ κοκκινόχωμα, Πρβ. Φουνταρόσα<sup>4</sup>, λα Τσάρα Ρόσχα = στὸ κοκκινόχωμα (Δίστρατο)<sup>5</sup>. Ţara <λατ. terra = γῆ <αγοşu <λατ. roseus.

Ţikúra (la —) = στοῦ Τσεκούρα. Ἦταν γνωστὸς ὄπλαρχηγὸς τῆς Σαμαρίνας. Βλ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., στὴ λ. Πρβ. στ' Τσικούρα (Ὁξυά)<sup>6</sup>.

1. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 374.

2. Π. Α. Φουρίκη, ὁ.π., σ. 166.

3. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 182.

4. Χρίστου Ἰ. Σούλη, ὁ.π., σ. 244.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 184.

6. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 13(1938) 184.



Uboáže (la —) ; . Βλ. καὶ Báltã di la vúzu.

Umbrelã (la —) = στὴν ὀμπρέλλα. Πρβ. Οὐμπρέλλα, ἐλάτη ὁμοιάζουσα πρὸς ὀμπρέλλαν<sup>1</sup>· <ἰταλ. ombrella ἤ <ὀμπρέλλα.

Vaθílaku (tu —) = στὸ βαθύλακκο. Πρβ. Βαθύλακκος<sup>2</sup>· <βαθύλακκος.

Vále kírnã (la Válea —) ; Οἱ παλιοὶ Σαμαριναῖοι διηγοῦνται τὴν παρακάτω ἱστορία γιὰ τὴν κοιλάδα αὐτῆ. Τὴν ὥρα ποὺ κάποιος βοσκὸς ἔψηνε κρέας στὴν κοιλάδα αὐτῆ, ἓνας διάβολος τὸν πλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ ψήνει βατράχια στὴν ἴδια φωτιά. Προσπαθοῦσε νὰ ἐκνευρίσει τὸ βοσκὸ καὶ νὰ τοῦ ἀποσπάσει μιὰ λέξη γιὰ νὰ τοῦ πάρει τὴ φωνή. Ἐνάμεσα στὰ ἄλλα τοῦ ἔλεγε: meá ríkãtã, ta nu ríkãtã = τὸ δικό μου (κρέας) στάζει (λίπος), τὸ δικό σου δὲ στάζει. Μετὰ ἀπὸ πολλὴ ὥρα ἐξαγριωμένος ὁ τσομπάνος καὶ χωρὶς νὰ πεῖ λέξη, σήκωσε τὴ σούβλα του καὶ χτύπησε τὸ διάβολο στὸ κεφάλι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ κόψει τὸ αὐτί. Πρβ. καὶ Wace-Thompson, ὁ.π., σ. 44, 75, Vale Kãrne «snubnose valley». Παρόμοια τοπωνύμια: Βάλεα Μάρι, Βάλεα ντι κόρνο<sup>3</sup>, Βάλε Βλάη, Βάλε Σιάκε = ξηρόλακκος<sup>4</sup>· vale <λατ. vallis, κατὰ τὸν T. Parahadzi, ὁ.π., kírnã (ἄρσ. kírnũ) <ἄρχ. σλαβ. krũnu = ὠτότμητος.

Vále ku Skíni (la Válea—) = στὴν κοιλάδα μὲ τὰ ἀγκάθια. Πρβ. Ἐγκάθι<sup>5</sup>· <λατ. spinus.

Varcó al Paláska (la Varkólo—) = στὸ βαρκὸ τοῦ Παλάσκα. Τοποθεσία μὲ πάρα πολλὲς «ἀνάβρες». Πρβ. varcós, στὰ Βαρκά (Καλέντζι Ἐπ.)<sup>7</sup>, στὰ Βαρκά<sup>8</sup>, Βαρκός, -ά, ἔκταση μὲ βοῦρλα<sup>9</sup>, Λα Βαρκάτζ, Λα Βαρκόλου Νίκλου, Λα Βαρκόλου Μάρλι (Δίστρατο, Ἄρματα)<sup>10</sup>, στὰ Βαρκά = ὄνομα χωραφιδῶν ὅπου ἀναβρῦει ὕδωρ<sup>11</sup>. Ὁ Πατσέλης, ὁ.π., σ. 361 γράφει: «Ὁ Meyer θεωρεῖ τὴν λέξιν ἀλβανικὴν <ἀλβ. vlace, τὸ ἴδιο δὲ τοπωνύμιον συναντᾶται ἀκόμα εἰς Ζαγόρι, Σπήλαιον, Παρνασσίδα». Ὁ Σάρρος, ὁ.π., 193, «Βάρκος: ὁ Γ. Χατζηδάκις καὶ ὁ Γ. Ἀναγνωστόπουλος τὴν παράγουν ἀπὸ τὸ ἑλλ. βα-

1. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 140.

2. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 219.

3. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, ὁ.π., σ. 88.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 239.

5. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. ΝΔ. Ἐπ., ὁ.π., σ. 324.

6. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

7. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἐπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 102.

8. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρένων, «Ἡπειρωτικὴ Ἔστις» 10, 143.

9. Γ. Τ. Κόλια, ὁ.π., σ. 114.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9(1934) 220.

11. Ἀθ. Χ. Παπαχαρίση, Τοπ. Πωγωνίου, ὁ.π., σ. 147.

ρύς». Ὁ Ἀνδριώτης<βαρὺς + -ικός. Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., σ. 190: «μὴ ἀνευρῶν τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὰς βαλκανικὰς γλώσσας, φρονῶ ὅτι ἔχει σχεσὶν μᾶλλον μὲ τὴν ἰταλ. vargo = πόρος, δίοδος».

Vălițe (la —) = στὴ μικρὴ κοιλάδα. Αὐτὴ ἢ κοιλάδα ποὺ διασχίζει τὸ χωριό, ἔχει διαμορφωθεῖ τώρα σὲ ὑπόνομο<vale + παραγ. κατάλ. -ițe κατὰ τὸ νάνιțe βλ. λ.

Vătămăți (la Vătămăți) = στοὺς σκοτωμένους. Σκοτώθηκαν ἐκεῖ τρία ἄτομα ἀπὸ τὴ Σαμαρίνα. Ὁ Τ. Parahadzi, ὁ.π., vătămă<\*vatinare (<vatius) ἢ <λατ. \*vatimare<λατ. \*vatimare<victimare<vates. Ἐτυμολογία σκοτεινὴ.

Viglă (la —) = στὸ παρατηρητήριον. Πάρα πολὺ διαδεδομένο τοπωνύμιον. Πρβ. σ'τ'ζ Βίλλις<sup>1</sup>, Βίγλα<sup>2</sup> κ.ἄ. Ὁ Α. Π. Φουρίκης, ὁ.π., γράφει: Βίγλα<Vigilia = νυκτερινὴ φυλακὴ>vigle ἢ viglë, vigljë>vile καὶ vila, κατσηβίλα = κακὴ βίγλα.

Vithó (tu —) = στὸ βυθό. Ὑπάρχει ἐκεῖ másu di noátini = γρέκι γιὰ ζυγούρια<βυθός.

Vráka (la —) = στοῦ Βράκα.

Vuloágă (tu —) = στὸ ξέφωτο (;). Πρβ. Βολόγ(γ)ες, ἐκτεταμένος τόπος ἐλαφρᾶ ἀνηφορικὸς μὲ πεῦκα, ὄξυές, βαλανιδιές καὶ πυκνὴ ὀμίχλη<sup>3</sup>. Ὁ Τ. Parahadzi<ἀρχ. σλαβ. vologa.

Vurtóki πληθ. (ὄν. ἐν. \*vurtore ἢ \*vurtoru) (tu=) ; . Πρβ. καὶ Βουρτόπια (Ἄετοράχη Ἠπ.)<sup>4</sup>, στ' Βουρτόπα<sup>5</sup>, σ'τ'ς Βουρτόπις<sup>6</sup>, Βουρτόπι, Βουρτόπια = κοίλαι καὶ χλοεραὶ τοποθεσίαι εἰς τὸ βουνόν<sup>7</sup>, στὰ Βουρτόπια (Κάτω Μερόπη)<sup>8</sup>, στὰ Βουρτόπα, Βουρτοποπούλα<sup>9</sup>, στοῦ Βουρτόπ' (Μελισσοῦργοι Ἠπ.)<sup>10</sup>. Ὁ Σούλης, ὁ.π., Βορτάπε (Βουρτόπ', Βουρτόπους, Βουρτόπια) κατὰ τὸν Burleanu εἶναι λέξις βλαχικὴ». Ὁ Κ. Δ. Μέρτζιος, ὁ.π., 184 γράφει: «Βορτάπες καὶ Βιρτόπες, εἶναι αἱ ἀρχαῖαι λέξεις vırtoır, vartor = φάραγξ, χαράδρα, ἄντρον, καταφύγιον vartpa (παλαιο-σλαβικὴ) σημαίνει σπήλαιον, καὶ vırtoara = ἀπορρώξ. Ὑπάρχει καὶ ἕτερα συνώνυμος (σλ.) vrt, vrtas = κῆπος».

1. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 105.

2. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Γραμμένων, ὁ.π., σ. 180.

3. Νικ. Γ. Παπαδοπούλου, ὁ.π., σ. 367.

4. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 100.

5. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 149.

6. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Κουρέντων, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 423.

7. Δημ. Μ. Σάρρου, ὁ.π., σ. 193.

8. Ἀθ. Χ. Παπαχάριση, Δευτ. Συμβολὴ Τοπ. Πωγωνίου, «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» 2, 39.

9. Στεφ. Μπέττη, Τοπ. Βέλτιστας, ὁ.π., σ. 212.

10. Κων. Στεργιοπούλου, Συμβολὴ Ἠπ. Τοπ., ὁ.π., σ. 119.

Zéke (la Zékea)= στοῦ Ζέκια. Κεντρικὴ βρύση τῆς Σαμαρίνας. Πρβ. Ζέκος<sup>1</sup>.

Zikíri (la —)=στοῦ Ζικίρη. Εἶχον ἐκεῖ φυλάκιο οἱ Ἀρβανίτες. Βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν χωριῶν Φούρκας-Σαμαρίνας.

Zmixómate πληθ. (ὄν. ἐν. zmíxuma) (tu —)= στὰ σμιξίματα. Συναντιοῦνται ἐκεῖ τρία ρεύματα: α) ἀπὸ τὸ Murmínde (βλ. λ.), β) ἀπὸ τὸ Skur-deáí (βλ. λ.) καὶ γ) ἀπὸ τὴ Gírikínā (βλ. λ.). Πρβ. καὶ τὸ διπλανὸ χωριὸ Σμίξη, καθὼς καὶ σ' Σμίξ<sup>2</sup>, Ζμίξ (ἦ)= τὸ σημεῖο συμβολῆς δύο ποταμῶν<sup>3</sup>, σ' τ'ς Σμίξη (Κωστήτσι Ἴπ.)<sup>4</sup>, στ' Σμίξ<sup>5</sup>.

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΝΤΙΝΑΣ

1. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 147.

2. Σ τ ε φ. Μ π έ τ τ η, Τοπ. Κουρέντων, «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» 10, 424.

3. Γ. Τ. Κ ό λ ι α, ὀ.π., σ. 123.

4. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Συμβολῆ Ἴπ. Τοπ., ὀ.π., σ. 117.

5. Κ ω ν. Σ τ ε ρ γ ι ο π ο ύ λ ο υ, Τοπ. Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 13(1938)

## SUMMARY

K o n s t a n t i n o s D. D i n a s, The place names of Samarina (Grevena).

This article concerns a collection of place names from a mountainous arumanian-speaking village of Grevena called Samarina. First a brief historical introduction is given, then a general commentary on these place names and finally some deductions. The commentary is about the prepositions that precede the place names, their structure, the origin of the words used to make them and the morphological changes of greek and latin words contributing to their creation. The article ends by the citation of the place names collected by the author's personal contact to the villagers.